

Kadernota 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	3
Voorwoord.....	3
Doelstelling.....	3
Kaderstelling.....	3
Leeswijzer.....	4
Ambities.....	5
Programma's.....	6
Inwoner.....	6
Wat willen we bereiken?.....	6
Wat gaan we daarvoor doen?.....	6
Beleidsmatige ontwikkelingen.....	7
Wat gaat het kosten?.....	8
Onze buurt.....	9
Wat willen we bereiken?.....	9
Wat gaan we daarvoor doen?.....	9
Beleidsmatige ontwikkelingen.....	9
Wat gaat het kosten?.....	11
Onze gemeente.....	12
Wat willen we bereiken?.....	12
Wat gaan we daarvoor doen?.....	12
Beleidsmatige ontwikkelingen.....	13
Wat gaat het kosten?.....	13
Ons geld.....	14
Doelen & resultaten.....	14
Beleidsmatige ontwikkelingen.....	14
Wat gaat het kosten?.....	15
Overhead.....	16
Doelen & resultaten.....	16
Beleidsmatige ontwikkelingen.....	16
Wat gaat het kosten?.....	19
Financiële begroting.....	20
Financiële kaders.....	20
Financieel Meerjaren Perspectief.....	22
Bijlagen.....	23
Raadsvoorstel.....	24
Stellingen themabijeenkomst 30 maart 2017.....	29
MeerjarenInvesteringsPlan.....	36
Specificatie Financieel MeerjarenPerspectief.....	39
Overzicht beïnvloedbare posten.....	41
Toelichting financiële begrippen.....	54

Algemeen

Voorwoord

Door actuele ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht is het van belang het bestaande gemeentelijke beleid en de financiële kaders daarvoor, periodiek te actualiseren. In de voorliggende Kadernota 2018 worden de actuele beleidsmatige en financiële ontwikkelingen op een rij gezet, zodat nieuwe keuzes gemaakt en prioriteiten gesteld kunnen worden. De Kadernota is daarmee een hulpmiddel voor uw raad om tijdig invulling te geven aan uw kaderstellende rol. Met het vaststellen van de Kadernota 2018 legt u de beleidsmatige en financiële kaders vast waarbinnen de Programmabegroting 2018 en Meerjarenbegroting 2019-2021 worden opgesteld.

Voor de jaren 2018 tot en met 2021 hebben wij een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste beleidsontwikkelingen per programma, voor zover die nu bekend zijn. Daarbij zijn, waar mogelijk, ook de financiële consequenties in beeld gebracht. Daarnaast zijn diverse uitgangspunten aangegeven. Ook de structurele mutaties van de Voorjaarsnota 2017 zijn verwerkt in het geactualiseerde Financieel MeerjarenPerspectief (FMP).

Zoals in de Kadernota 2017 aangegeven willen wij een prominentere rol geven aan dit stuk. Dit hebben we gedaan via de themabijeenkomst van 30 maart, waarin we aan uw raad stellingen hebben voorgelegd. Daarnaast stellen wij u in deze Kadernota in de gelegenheid om keuzes te maken. Op basis van deze keuzes bouwen wij dan de begroting 2018.

Doelstelling

De Kadernota is bedoeld als hulpmiddel om tijdig invulling te kunnen geven aan uw kaderstellende rol met betrekking tot beleid en financiën.

Kaderstelling

De Kadernota is met het oog op de kaderstellende rol een belangrijk hulpmiddel voor de gemeenteraad. Deze kaderstelling komt tot uitdrukking door de volgende onderwerpen aan de orde te stellen:

1. Beleidsmatige ontwikkelingen

Per programma zijn de nieuwe doelen & resultaten en beleidsontwikkelingen opgenomen. Dit ter voorbereiding op de begroting 2018-2021. Het gaat hierbij om voorstellen voor intensivering/ heroverweging van bestaand beleid en nieuw beleid. Ook zijn de investeringen en exploitatielasten opgenomen. Het geactualiseerde Meerjaren InvesteringsPlan (MIP) 2018-2021 is opgenomen als bijlage.

2. Financiële kaders

Onder 'Financiën' is vermeld welke uitgangspunten we hanteren bij het opstellen van de programmabegroting 2018 en meerjarenbegroting 2019-2021. Deze uitgangspunten hebben betrekking op het aantal inwoners, de loon- en prijsontwikkeling en dergelijke.

3. Geactualiseerd FMP

Er is ook een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP). Om de begroting 2018-2021 structureel sluitend te maken moet de raad dekkingsmaatregelen nemen. Hierbij valt te denken aan:

- bezuinigen, besparingen, ombuigingen, schrappen van bepaalde taken
- meer inkomsten uit belastingen, leges en eventuele subsidies.

Leeswijzer

Na het algemeen gedeelte worden de `ambities` weergegeven. De `programma's` bevatten de inhoudelijke uitwerking. Onder `financiën` wordt een beeld geschetst van het meerjarenperspectief. Tot slot zijn in de `bijlagen` diverse overzichten en specificaties opgenomen en wordt een toelichting gegeven op afkortingen en financiële begrippen.

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in deze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk maken.

Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Onze belastingen zijn bijna de laagste van Gelderland en dat willen we zo houden.

Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Als u daar niet op eigen kracht in slaagt, dan helpen wij daarbij. Onze gemeente heeft een prachtige natuur en ligt in een afwisselend landschap. We hebben een rijke geschiedenis en daarvan is in onze gemeente veel terug te vinden. Buiten, maar ook in onze musea. Het toerisme is dan ook belangrijk voor onze gemeente en we werken er hard aan om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken. Voor u als inwoners, maar ook voor al die bezoekers. Het toerisme zorgt ook voor werkgelegenheid. Dat is belangrijk. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven	- Meedoen	- Ontwikkelen
	- Mee blijven doen	- Initiatief nemen	- Klant
Rol gemeente	- Regelen	- Afnemende betrokkenheid	- Loslaten
	- Betalen	- Minder regels, meer	- Samenwerken
	- Veel bemoeienis	stimuleren	- Diensten verlenen

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Wat willen we bereiken?

We benoemen in de kadernota alleen nieuwe of gewijzigde doelen en resultaten ten opzichte van de programmabegroting 2017.

In de Programmabegroting 2018 nemen we alle doelen en resultaten op.

1. Ik ben betrokken en doe mee

2. Problemen bij inwoners voorkomen

3. In onze dorpen zorgen we samen dat mensen lokaal overal naar toe kunnen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1 Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp.

Dorpsagenda waar inwoners zelf initiatief nemen om de onderwerpen te realiseren. De dorpsagenda komt tot stand binnen de kaders die door de gemeente zijn bepaald. Een budget voor de uitvoering van de dorpsagenda moet vrij gemaakt worden door beschikbaarheid van bestaande middelen uit de begroting. Bijvoorbeeld inwoners onderhouden zelf het groen in hun straat en daarmee komt budget vrij voor het dorp. Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 9. "Krijgen dorpen/wijken een eigen budget om keuzes mee te maken?" en als stellingsnummer 10. "Hoe groot moet dat budget zijn?"

2.1 Plan van aanpak preventie

Voorkomen van problemen bij inwoners (preventie) is een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke taken in het sociale domein. Een belangrijke uitvoerder van deze 'opdracht' is het sociale team.

De sociale teams zijn mede opgericht om een transformatie te maken. Meer focus op preventie moet ertoe leiden dat er minder zorg nodig is. De praktijk blijkt weerbarstig en

omdat zorg veel tijd opslokt blijft de aandacht voor preventie achter bij de gestelde doelen.

Een gezondheidsplan dat zich richt op een preventieve aanpak kan de transformatie versnellen. En kan ook de aandacht voor preventie buiten de sociale teams vergroten. Wel moet hierbij worden aangetekend dat de kost voor de baat uitgaat. Investeren in preventie leidt tot besparingen op langere termijn, maar vereist mogelijk investering op korte termijn.

Uitvoering van een plan van aanpak preventie brengt kosten met zich mee. We gaan echter eerst aan de slag met het maken van dit plan. Dit kan binnen de huidige budgetten. Het benodigde budget voor uitvoering valt nu nog niet te ramen.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 12. "Willen we extra investeren in preventie?"

3.1 Vervoer van en naar (lokale) inloopvoorzieningen is beschikbaar voor alle inwoners van Berg en Dal

Met inwoners wordt gekeken naar de behoefte en vormen van lokaal vervoer. De gemeenteraad heeft € 100.000 beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van nieuw beleid in het sociaal domein. Een deel hiervan wordt aangewend voor lokale vervoersoplossingen.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 11. over het doelgroepenvervoer naar inloopvoorzieningen.

Beleidsmatige ontwikkelingen

1. Uitbreiding en ondersteuning Sociale teams

- I. Het aantal meldingen voor Wmo en Jeugdhulp is in het eerste kwartaal van 2017 verdubbeld ten opzichte van het eerste kwartaal 2016. Redenen liggen onder meer in extra taken die de gemeente krijgt vanwege bijvoorbeeld afschaling van zaken door Veilig thuis. Daarnaast lijken inwoners ons beter te vinden. De verwachting is dat deze lijn zich door blijft zetten in 2018. We hebben extra menskracht nodig om al deze meldingen tijdig af te handelen in zowel de sociale teams (onderzoek, waaronder keukentafelgesprekken en maken plannen: 3,22 fte), Cluster Wmo & Jeugd (kwaliteitstoetsing en maken beschikkingen: 1 fte) als in de Back-Office (financieel administratieve verwerking: 0,78 fte).
- II. Daarnaast hebben we extra menskracht nodig voor de taak applicatiebeheer (1,1 fte) en de taak data-analyse/maraps (0,89 fte). Vanwege de nieuwe taken op het terrein van Wmo & Jeugd.

2. Diverse mutaties Sociaal domein

De budgetten voor Sociaal Domein, jeugd en Wmo zijn geactualiseerd. Dit is gebeurd op basis van de jaarcijfers 2016, de meicirculaire 2017, het aantal aanvragen en info van de regio (ROB). Dit leidt tot aanpassing van de budgetten op diverse taakvelden (inclusief de mutatie voor uitbreiding en ondersteuning van de Sociale Teams). Deze nieuwe ramingen laten zien dat we nu ca. € 700.000 toelagen op de rijksuitkering. Met ander woorden onze uitgaven zijn ca. € 700.000 hoger dan de ontvangen rijksuitkering. Mogelijk kan dit tekort nog verder oplopen door toename van zorg. Op dit moment onderzoeken op welke wijze we de uitgaven kunnen terugdringen. Eind 2017 hopen we meer duidelijkheid te hebben.

Voor 2019 kunnen we nog een beroep doen op de risicoreserve. Vanaf 2020 komt het tekort ten laste van de algemene middelen.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 5. "Hoe lossen we het tekort in het Sociaal Domein op?"

3. Adaptieve school

Door de raad is op 15 juni jl. besloten om Stichting de adaptieve school Berg en Dal op te nemen in het Plan van nieuwe scholen 2018- 2021. Besluitvorming door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over goedkeuring van dit Plan vindt plaats vóór 1 januari 2018. Dit betekent dat rekening gehouden moet worden met huisvesting van de nieuwe school per 1 augustus 2018.

In de duurste variant (uitgaande van nieuwbouw voor 200 leerlingen) zou dit, uitgaande van de normvergoeding, een investeringsbedrag van € 2.267.110 vragen. Als meer dan 200 leerlingen de school zouden bezoeken zal dit bedrag verder oplopen. In dit bedrag is begrepen de bouw van de school en eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair. De kosten voor het terrein (minimaal 2.000 m2 voor aankoop en inrichting) schatten wij voorlopig op € 700.000. De investering bedraagt afgerond € 3.000.000. Uitgangspunt hierbij is dat de school gebruik maakt van de bestaande gymnastiekonderwijsvoorzieningen.

Wat gaat het kosten?

Tabel: Financiële vertaling (beleidsmatige) ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	Investering
Doelen en resultaten					
Dorpsagenda eigen initiatief inwoners	pm	pm	pm	pm	
Plan van aanpak preventie	pm	pm	pm	pm	
Totaal doelen en resultaten	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen					
Uitbreiding en ondersteuning Sociale teams	-354	-354	-354	-354	
Diverse mutaties Sociaal domein	-78	-2	136	136	
Adaptieve school	-	-60	-120	-119	3.000
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	-432	-416	-338	-337	3.000
Totaal programma Inwoner	-432	-416	-338	-337	3.000

Onze buurt

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Je wilt fijn kunnen leven en wonen in het dorp waar je woont. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering of het onderhouden van bomen en planten. Maar denk ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben die ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij krijgen inwoners en ondernemers ruimte om hun eigen ideeën te realiseren. De gemeente wil niet bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen wensen en ideeën te realiseren.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor doen?

We benoemen in de kadernota alleen nieuwe of gewijzigde doelen en resultaten ten opzichte van de programmabegroting 2017.

In de Programmabegroting 2018 nemen we alle doelen en resultaten op.

Beleidsmatige ontwikkelingen

1. Bijdrage Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Op basis van de conceptbegroting 2018 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) stijgt door indexering onze bijdrage met € 18.000.

De begroting van de VRGZ staat behoorlijk onder druk. Het is maar de vraag of de tekorten opgelost kunnen worden door bezuinigingen. Mocht dit niet lukken dan kan dit gevolgen hebben voor de gemeentelijke bijdrage.

2. Wegbeheer Berg en Dal 2017-2021

Wegbeheer Berg en Dal. In het coalitieprogramma staat dat wij geen problemen willen doorschuiven naar de toekomst. Het onderhoudsniveau van de woonstraten wordt weer opgewaardeerd naar "basis". Dit kost € 100.000 structureel. Daarnaast willen we dat 40% van de huidige asfaltwegen (woonstraten) in 10 jaar worden opgeknapt; 6 miljoen euro. Het gemiddelde kwaliteitsniveau stijgt dan naar rapportcijfer 6.

We willen dit, maar kunnen we dit opbrengen? In de carrousel is afgesproken dat we deze vraag betrekken bij de kadernota.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. as stellingnummer 6. "we kiezen voor het volgende onderhoudsniveau van de woonstraten".

3. Onkruidbestrijding

Er is extra budget nodig omdat is besloten bewoners niet in te zetten voor het bestrijden van onkruid op verharding.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 8. "De gemeente vindt onkruidbestrijding voor en naast woningen".

4. Bijdrage GGD

Op basis van de conceptbegroting 2018 van de GGD stijgt door indexering onze bijdrage met € 22.000. De GGD heeft om een hogere bijdrage gevraagd voor incidentele en structurele meerlasten. Voor de incidentele meerlasten is om een onderbouwing gevraagd. Dit kan leiden tot een eenmalige, hogere bijdrage voor 2018.

5. Vervanging AED's

Een AED gaat ongeveer 10 jaar mee. In 2020 moeten de gemeentelijke AED's vervangen worden. De kosten hiervan zijn circa € 24.000.

6. Uitvoering Mobiliteitsvisie

Uitvoering mobiliteitsvisie. In de vastgestelde mobiliteitsvisie staan voor € 2,66 miljoen aan plannen. Bij de twee behandelingen in de carrousel zijn voor € 2.915.000 extra wensen genoemd. De totale structurele kapitaallasten hiervoor bedragen ± € 315.000. In deze kadernota gaan wij er van uit dat we in de komende vier jaar de helft van de wensen gaan realiseren. Start 2018. De kapitaallasten lopen vanaf 2019 op met € 40.000 per jaar tot € 160.000 in 2022.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 15. "Voor de wensen uit de mobiliteitsvisie stel de gemeente het volgende beschikbaar".

7. Bestrijding hondenpoepoverlast

Bestrijding hondenpoepoverlast. Uw raad heeft in ruime meerderheid aangegeven dat burgers onderling elkaar moeten aanspreken op dit thema. Wij hebben daarom geen € 150.000 geraamd. Dit bedrag zou jaarlijks structureel nodig zijn voor inrichting, beheer en onderhoud van hondenuitlaatveldjes plus 1 BOA beperkt toezicht. De andere optie is intensivering van de handhaving; 3 BOA's extra.

Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer 13. "Overlast door hondenpoep moet worden opgelost door".

8. Kapitaallasten bijstelling MIP

Het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) is geactualiseerd. Dit leidt op dit programma tot extra kapitaallasten, oplopend tot € 51.000 in 2021 (zie bijlage).

Wat gaat het kosten?

Tabel: Financiële vertaling (beleidsmatige) ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	Investering
Doelen en resultaten					
Totaal doelen en resultaten	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen					
Bijdrage Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	-18	-18	-18	-18	
Wegbeheer Berg en Dal 2017-2021	-131	-164	-196	-228	6.000
Onkruidbestrijding	-50	-50	-50	-50	
Bijdrage GGD	-22	-22	-22	-22	
Vervanging AED's	-	-	-24	-	
Uitvoering Mobiliteitsvisie	-	-40	-80	-120	2.915
Bestrijding hondenpoepoverlast	pm	pm	pm	pm	
Kapitaallasten bijstelling MIP	-	-3	-7	-51	
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	-221	-297	-397	-489	8.915
Totaal programma Onze buurt	-221	-297	-397	-489	8.915

Onze gemeente

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pas geboren kind. Maar er wordt meer voor je geregeld. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouw-afspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

Wat willen we bereiken?

We benoemen in de kadernota alleen nieuwe of gewijzigde doelen en resultaten ten opzichte van de programmabegroting 2017.

In de Programmabegroting 2018 nemen we alle doelen en resultaten op.

1. We willen een duurzame gemeente zijn. We geven zelf het goede voorbeeld.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We krijgen inzicht in geschikte en gewenste locaties voor de opwekking van duurzame energie binnen de gemeente.

We gaan een kaart maken waarin voor iedere vorm van duurzame energie wordt aangegeven waar kansen, beperkingen en onmogelijkheden liggen.

De kaarten worden opgesteld voor zonne-energie, windenergie, geothermie (warmte-koudeopslag), biomassa-verbranding en waterenergie. Dit onderwerp is aan de orde geweest in de themabijeenkomst van de raad van 30 maart jl. als stellingnummer "Is € 100.000 toereikend voor de verduurzaming van de gemeente?" en stellingnummer 20 "Een haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van zonne-energie velden in de gemeente". Een plan van aanpak is recent in uw raad aan de orde geweest.

Beleidsmatige ontwikkelingen

1. Verkiezingen Tweede Kamer

In 2021 zijn de verkiezingen van de Tweede Kamer.

Wat gaat het kosten?

Tabel: Financiële vertaling (beleidsmatige) ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	Investing
Doelen en resultaten					
Totaal doelen en resultaten	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen					
Verkiezingen Tweede Kamer				-50	
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-50	-
Totaal programma Onze gemeente	-	-	-	-50	-

Ons geld

In dit programma geven wij onder meer aan:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief treasury en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we verwachten te betalen;
- welk bedrag we voor onvoorzien hebben opgenomen in onze begroting.

Doelen & resultaten

Op dit programma benoemen we geen doelen en resultaten.

Beleidsmatige ontwikkelingen

1. Opbrengst ozb

De onroerende zaakbelastingen (ozb) verhogen we met de inflatiecorrectie (1,4%). Dit leidt tot een structurele extra opbrengst van circa € 70.000 per jaar.

2. Algemene uitkering

Op basis van de meicirculaire is de Algemene uitkering opnieuw berekend. Dit leidt tot een voordeel van € 1,5 miljoen in 2018. Dit voordeel daalt tot € 1,3 miljoen in 2021.

3. Stelpost accres algemene uitkering

In het verleden (bij de 1e wijziging van de begroting 2017) hebben we een stelpost van € 300.000 in 2019 en van € 400.000 vanaf 2020 opgenomen. Deze stelpost was een "correctie" op de gunstige ramingen van het rijk. We ramen deze stelpost weer af en volgen de circulaire.

4. Stelpost onvoorzien

De stelpost onvoorzien hebben we meerjarig op € 25.000 gezet. Dit levert met name in 2018 een groot incidenteel voordeel op. In 2019 betekent dit een incidenteel nadeel en in de jaren 2020 en verder een structureel voordeel.

5. Inzet reserve Jeugd & Wmo

De ramingen voor uitgaven in het kader van het sociaal domein zijn geactualiseerd. Zie de toelichting op programma 1 Inwoner. Deze bijstelling leidt ertoe dat we in 2018 de risicoreserve € 156.000 minder hoeven aan te wenden. Voor 2019 kunnen we nog een beroep op deze reserve doen van € 696.000. Hierna is de reserve nihil.

Wat gaat het kosten?

Tabel: Financiële vertaling (beleidsmatige) ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	Investering
Doelen en resultaten					
Totaal doelen en resultaten	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen					
Opbrengst ozb	70	70	70	70	
Algemene uitkering	1.552	1.574	1.379	1.240	
Stelpost access	-	300	400	400	
Stelpost onvoorzien	1.000	-25	72	72	
Inzet reserve Jeugd & Wmo	-156	696	-	-	
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	2.396	2.545	1.851	1.712	-
Totaal programma Ons geld	2.396	2.545	1.851	1.712	-

Overhead

Vanaf 2017 worden de overheadkosten apart in de begroting verwerkt. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Toen in 2015 onze gemeente van start ging, was er op het personeel een besparing gerealiseerd van 5% ofwel ca. € 630.000. Actuele ontwikkelingen leiden nu tot een behoefte aan meer personeel. Bij deze ontwikkelingen valt bijvoorbeeld te denken aan het sociaal domein, digitalisering en aangepaste wet- en regelgeving. Vooralsnog hebben wij de uitbreidingen van de formatie geraamd op overhead. Zodra definitief besloten is tot deze uitbreidingen, worden de kosten geraamd op de programma's.

Doelen & resultaten

Op dit programma benoemen we geen doelen en resultaten.

Beleidsmatige ontwikkelingen

1. Stelpost loonontwikkeling

De raming van de salariskosten verhogen we volgens de cijfers in het CEP (Centraal Economisch Plan) 2017, zoals deze in maart 2017 gepubliceerd zijn. Het gaat dan om de "Beloning werknemers, overheidssector". Hierop baseert het rijk doorgaans ook de cijfers in de meicirculaire.

Dit betekent dat de raming 2018 met 2,8% verhoogd wordt ten opzichte van 2017. Dit komt overeen met circa € 330.000.

2. Formatie Privacy & informatiebeveiliging

De uitvoering van de Baseline Informatiebeveiliging voor Nederlandse Gemeenten (BIG), de wet Meldplicht Datalekken en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) brengen extra werkzaamheden met zich mee. Het gaat om structurele taken op het gebied van informatiebeveiliging en privacywetgeving. Het college en de gemeenteraad zijn hierover in het voorjaar van 2016 reeds geïnformeerd. In 2016 en 2017 is in onze organisatie 'kwartier gemaakt': het beleid is opgesteld en ten dele uitgevoerd. Nieuwe taken die voortvloeien uit de BIG en AVG zijn in beeld gebracht. Het gaat om structurele taken op het gebied van informatiebeveiliging en privacywetgeving. In de kwartiermakersfase is het volgende beeld ontstaan over hoeveel formatie-uitbreiding nodig is:

- 0,5 fte voor de functie Ciso;
- 0,5 fte voor de functie Functionaris Gegevensbescherming (FG);
- 1 fte voor een medewerker die ondersteuning biedt aan de Ciso en FG.

3. Formatie Medewerker archief (sociaal domein)

Er wordt in toenemende mate digitaal gewerkt in onze organisatie. Werkprocessen veranderen daardoor. Dit jaar is een grote stap gezet in het digitaal werken bij afdeling Sociale Zaken. Als gevolg van deze ontwikkeling, maar ook gezien de extra taken van deze afdeling is structurele formatie nodig bij het team DIV. Het gaat om 1 fte voor een medewerker DIV voor het Sociaal Domein.

4. Formatie Adviseur bestuurscommunicatie

De communicatiefunctie van de gemeente is aan het veranderen. Duidelijk is dat versterking nodig is op het gebied van bestuurscommunicatie. Er is behoefte aan een adviseur die het bestuur pro-actief adviseert over bestuurlijke aangelegenheden,

representatie en verantwoordelijk is voor persvoorlichting. In 2017 is de functie op tijdelijke basis ingevuld. Het voorstel is nu de formatie structureel uit te breiden met 1 fte voor de functie adviseur Bestuurscommunicatie.

5. Tijdelijke uitbreiding formatie Grondzaken

Gemeentelijk grondgebruik moet formeel zijn geregeld.

Veel inwoners huren of kopen gemeentegrond. Het betreft dan veelal tuingrond nabij de woning. Echter zijn er ook heel veel situaties waarbij wel grond wordt gebruikt, maar waarbij er niets (meer) is geregeld. Van een actieve opsporing is geen sprake. Al jaren niet. Bestaande formatie voorziet hierin niet. Om aan deze ongelijke situatie een einde te maken is er enige jaren (3 jaar) personele uitbreiding noodzakelijk. 1,0 fte medewerker grondzaken.

6. Formatie Beleidsmedewerker RO

Sinds (en vanwege) de herindeling neemt Berg en Dal een andere positie in in de regio. Op steeds meer beleidsterreinen worden de kaarten regionaal geschud. Teneinde regionale vergaderingen en besluitvormende trajecten te kunnen voorbereiden, hieromtrent te adviseren en besluitvorming uit te voeren wordt al geruime tijd beslag gelegd op ambtelijke capaciteit, die is gevonden in een beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening (RO). Dit is dus ten koste gegaan van de formatie RO. Nu de economie aantrekt is de behoefte aan de normale (in het functieboek voorziene) RO-capaciteit al weer geruime tijd voelbaar. We lopen weer tegen achterstanden aan. Dit vraagt om een uitbreiding van de formatie Beleidsmedewerker RO met 0,89 fte.

7. Formatie Beleidsmedewerker Wmo

Bij de organisatie-inrichting voor de nieuwe gemeente Berg en Dal is uitgegaan van de bestaande fte's voor beleidsmedewerkers in de 3 gemeenten minus een efficiencyvoordeel.

Er is niet gekeken naar mogelijk extra benodigde personele capaciteit als gevolg van de transitie op het Sociaal Domein (Wmo, Jeugdbeleid, Participatiewet). Onduidelijk was ook of dit nodig zou zijn. Inmiddels is gebleken dat de afgelopen 2 jaar structureel meer formatie nodig is geweest met betrekking tot de Wmo. Zowel op strategisch beleidsniveau als op operationeel beleidsniveau. De beleidscapaciteit met betrekking tot de participatiewet en jeugdwet is voldoende. Er is gekeken of (een deel van) de Wmo-taken binnen de totaal bestaande beleidscapaciteit van het cluster M.O. opgevangen kan worden. De capaciteit op andere beleidsterreinen is voldoende. Er is echter geen overcapaciteit die voor de Wmo-taken ingezet kan worden. Derhalve wordt voorgesteld om de formatie uit te breiden met 0,67 fte op strategisch beleidsniveau en 0,33 fte op operationeel beleidsniveau.

8. Formatie Junior medewerker verkeer

In voormalig Groesbeek hadden we de beschikking over één verkeerskundige. Via de dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Millingen werd zijn beheergebied vergroot. De gemeente Ubbergen had de beschikking over 0,78 fte. We hebben geprobeerd om het werk voor de nieuwe gemeente met één medewerker verkeer uit te voeren. Dit blijkt niet te lukken.

- De beleidsmatige en regionale taak staat steeds verder onder druk.
- Erg veel tijd gaat zitten in afgifte van vergunningen en verkeersbesluiten
- Het behandelen van klachten en verzoeken eist een te groot deel van de tijd op. 30% meer meldingen sinds 1-1-2015.
- Burgerparticipatie en bewonersavonden kosten veel extra tijd.

Veel burgers moeten te lang wachten op antwoord. Bestuurlijk is al opgemerkt dat te vaak excuses gemaakt moeten worden voor de late beantwoording van verzoeken. De uitvoering van de maatregelen uit het mobiliteitsplan zullen ook weer extra aandacht vragen. Eén fte extra capaciteit is noodzakelijk.

9. Formatie Junior medewerker beheer

In de voormalig Groesbeek hadden we één groenbeheerder die bijna 24/7 voor de gemeente aan het werk was. Met de start van de dienstverlening aan de gemeente Millingen aan de Rijn is een tweede groenbeheerder in dienst gekomen. In voormalig Ubbergen werkte één groenbeheerder; totaal drie voor het hele beheergebied. De nieuwe gemeente Berg en Dal is met twee groenbeheerders vaste formatie gestart.

Dit is inmiddels te weinig gebleken. De benodigde capaciteit wordt hoofdzakelijk bepaald door het te beheren areaal. Er zijn weinig synergievoordelen te behalen. Met name het grote aantal telefoontjes en meldingen vragen erg veel tijd. 30% meer meldingen sinds 1-1-2015. Burgerparticipatie en bewonersavonden kosten ook veel extra tijd.

Met de keuze voor de eenhoofdige directie zijn taken doorgeschoven naar de leden van het MT. Dat betekent dat er aan de onderkant taken doorgeschoven moeten worden naar de afdeling. Met de huidige bezetting kan dat niet worden opgevangen. De afdeling en de plaats van de afdeling binnen de organisatie vragen meer tijd en aandacht dan thans beschikbaar. Eén van de groenbeheerders heeft de juiste kwalificaties om beheercoördinatie over te nemen. De basistaken van het groenbeheer moeten dan doorgeschoven worden naar een nieuw te benoemen assistent groenbeheerder.

10. Stelpost overhead

Nieuw in deze kadernota is de stelpost overhead. Deze stelpost is een gevolg van de uitbreiding van formatie in deze Kadernota. Meer formatie leidt namelijk tot meer overheadkosten, zoals huisvesting, begeleiding, telefonie, ICT, enz. Vooralsnog hebben we hiervoor een raming opgenomen van € 100.000. In de Programmabegroting 2018 zullen wij deze raming nader onderbouwen.

11. Sociaal intranet

Voor de interne communicatie onderzoeken wij de mogelijkheden van sociaal intranet. Dit zou dan in de plaats komen van het huidige intranet. De jaarlijkse meerkosten hebben wij geraamd op € 15.000.

12. Realisatie taakstelling kosten bedrijfsvoering

In de begroting 2017 stond nog een taakstelling voor de organisatie van € 92.500. Deze taakstelling maakte onderdeel uit van het dekkingsplan bij de Kadernota 2017. In de ramingen voor 2018 en verder hebben wij door actualisatie van de ramingen deze taakstelling volledig gerealiseerd.

13. Kapitaallasten bijstelling MIP

Het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) is geactualiseerd. Dit leidt op dit programma tot een extra kapitaallast in 2021 van € 13.000 (zie bijlage).

Wat gaat het kosten?

Tabel: Financiële vertaling (beleidsmatige) ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	Investering
Doelen en resultaten					
Totaal doelen en resultaten	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen					
Autonoom:					
Stelpost loonontwikkeling	-330	-330	-330	-330	-
Formatie Privacy en informatievoorziening	-139	-139	-139	-139	-
Totaal autonoom	-469	-469	-469	-469	-
Dienstverlening:					
Formatie Medewerker archief (soc.domein)	-51	-51	-51	-51	-
Formatie Adviseur bestuurscommunicatie	-84	-84	-84	-84	-
Formatie Junior medewerker verkeer	-58	-58	-58	-58	-
Formatie Junior medewerker beheer	-58	-58	-58	-58	-
Formatie Beleidsmedewerker RO	-65	-65	-65	-65	-
Stelpost overhead	-100	-100	-100	-100	-
Formatie Beleidsmedewerker Wmo	-64	-64	-64	-64	-
Sociaal intranet	-15	-15	-15	-15	-
Totaal dienstverlening	-495	-495	-495	-495	-
Overig:					
Tijdelijke uitbreiding formatie Grondzaken	-66	-66	-66	-	-
Realisatie taakstelling kosten bedrijfsvoering	-	-	-	-	-
Kapitaallasten bijstelling MIP	-	-	-	-13	-
Totaal overig	-66	-66	-66	-13	-
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	-1.030	-1.030	-1.030	-977	-
Totaal programma Overhead	-1.030	-1.030	-1.030	-977	-

Financiële begroting

Financiële kaders

Hier vindt u de algemene uitgangspunten voor de Programmabegroting 2018-2021. Voor de verdere uitwerking van de begroting moet de raad de uitgangspunten vaststellen over het aantal inwoners, lonen, prijzen en rente.

Inwoners

Daar waar van toepassing hanteren wij de volgende aantallen inwoners:

Peildatum	Aantal inwoners
01-01-2018	34.700
01-01-2019	34.600
01-01-2020	34.500
01-01-2021	34.500

Loonontwikkeling

De laatste cao had een looptijd tot 1 mei 2017. Momenteel overleggen de werkgevers en de vakbonden over een nieuwe cao.

Wij verhogen de raming van de salariskosten volgens de cijfers in het CEP (Centraal Economisch Plan) 2017, zoals deze in maart 2017 gepubliceerd zijn. Het gaat hier dan om de "Beloning werknemers, overheidssector". Hierop baseert het rijk doorgaans ook de cijfers in de meicirculaire.

Dit betekent dat de raming 2018 met **2,8%** verhoogd wordt ten opzichte van 2017. Dit komt overeen met ongeveer € 330.000.

Mocht er tijdens het opstellen van de begroting tijdig meer duidelijkheid komen over de nieuwe cao, dan zullen wij dit percentage nog aanpassen.

Prijzontwikkeling

Bij de prijsontwikkeling maken we onderscheid tussen de lasten en de baten.

Lasten

Wij passen niet standaard een algemene inflatievergoeding toe op alle lasten in onze begroting. Per raming maken we bij het opstellen van de begroting een realistische inschatting van de kosten. Meerjarig houden we vanaf 2019 de nullijn aan. We houden dus geen rekening met eventuele toekomstige prijsontwikkelingen. Hiervoor hebben we gekozen omdat we dit aan onze batenkant ook zo doen (we ramen de algemene uitkering op basis van "constante prijzen").

Baten

Voor de baten geldt hetzelfde als de lasten: we maken een realistische inschatting voor het begrotingsjaar (inclusief inflatievergoeding daar waar van toepassing) en de jaren daarna houden we constant.

Meerjarig indexeren we vanaf 2019 de ramingen van belastingopbrengsten dus niet, maar er wordt eventueel wel rekening gehouden met areaaluitbreiding.

Voor het inflatiepercentage (daar waar van toepassing) stellen wij voor om ook hier aansluiting te zoeken met de cijfers in het CEP 2017, zoals deze in maart 2017 gepubliceerd zijn. Het gaat hier dan om het "Binnenlands product marktprijzen". Hierop baseert het rijk doorgaans ook de cijfers in de meicirculaire.

Dit betekent dat de raming 2018 met **1,4%** verhoogd wordt ten opzichte van 2017.

Mocht er tijdens het opstellen van de begroting tijdig meer duidelijkheid komen over dit percentage, dan zullen wij dit nog aanpassen. Hiermee sluiten we aan bij de themabijeenkomst met de raad op 30 maart. In deze bijeenkomst heeft een meerderheid van de raadsleden aangegeven (bij stelling 2 "Wat doen we met de indexering van de tarieven?") dat de indexering niet door de raad bij de Kadernota definitief gekozen wordt, maar dat het college dit later nog mag aanpassen op basis van actuelere gegevens.

Belastingen, heffingen en leges

Hieronder is per belasting, heffing of leges aangegeven wat het uitgangspunt is voor de begroting 2018.

Omschrijving	Uitgangspunt
Onroerende zaakbelastingen (OZB)	De tarieven voor 2018 verhogen we met de inflatiecorrectie (1,4%)
Toeristenbelasting	Voor 2018 stijgen de tarieven met € 0,01 per overnachting. Dit sluit aan met de in het verleden gemaakte afspraken met de STER (Stichting Toerisme en Recreatie).
Forensenbelasting	Bij de tariefsverhoging voor 2018 is aansluiting gezocht bij het gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. Uitgaande van het laagste tarief toeristenbelasting betekent dit een verhoging van de forensenbelasting met 2%. Het tarief ronden we af op hele euro's en komt voor 2018 uit op € 150.
Afvalstoffenheffing	Uitgangspunt is dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is. Eind 2017 komen we met een raadsvoorstel over de tarieven voor 2018.
Rioolheffing	Uitgangspunt is dat de rioolheffing kostendekkend is. De tarieven worden gebaseerd op het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). Eind 2017 komen we met een raadsvoorstel over de tarieven voor 2018.
Rioolaansluitrecht	Ook hier is het uitgangspunt dat het tarief kostendekkend moet zijn. Eind 2017 leggen we een raadsvoorstel over de tarieven 2018 voor aan de gemeenteraad.
Grafrechten	De tarieven voor 2018 verhogen we met de inflatiecorrectie (1,4%).
Marktgeden	De tarieven voor 2018 verhogen we met de inflatiecorrectie (1,4%).
Leges, gebaseerd op tijdsbesteding	Deze tarieven berekenen we opnieuw op basis van het nieuwe uurtarief voor 2018.
Leges rijbewijzen of paspoorten	Voor de leges voor rijbewijzen en paspoorten stelt het Ministerie van Binnenlandse Zaken normen en/of maximum tarieven vast. De prijsontwikkelingen van het Ministerie volgen wij ook voor 2018.
Leges overig	De overige tarieven in de legesverordening verhogen we met de inflatiecorrectie (1,4%). Naast de hierboven genoemde uitzonderingen kan het zijn dat de tarieven, die door o.a. het Kadaster worden vastgesteld hiervan afwijken.

Reserve rekeningresultaten

In de jaren 2018 tot en met 2021 ramen we een jaarlijks gelijke bijdrage uit de reserve rekeningresultaten. Het geraamde saldo van deze reserve begin 2018 is € 2.489.375 (€ 3.117.000 -/- € 627.625). Hierbij zijn we ervan uitgegaan dat in 2017 daadwerkelijk € 627.625 aan de reserve onttrokken wordt.

Verdelen we het saldo over de vier komende begrotingsjaren, dan is de jaarlijkse bate € 622.340. Het verschil met de huidige begroting bedraagt ongeveer € 5.000 (nadelig). Omdat dit is een kleine mutatie is, hebben we deze niet meegenomen in deze Kadernota. We nemen deze mutatie mee bij het opstellen van de begroting 2018.

Dit onderwerp is in de themabijeenkomst van 30 maart aan de orde geweest bij stelling 3 "Wat doen we met de reserve rekeningresultaten?". We hebben niet gekozen voor een gefaseerde afbouw, omdat dat grote nadelige consequenties voor de begroting heeft.

Rente

Wij berekenen de bespaarde rente op basis van de voorschriften (notitie rente van de commissie BBV). Dit betekent dat de bespaarde rente gebaseerd wordt op de ramingen van de feitelijke rente in de begroting, en niet (meer) vooraf apart hoeft te worden vastgesteld.

Financieel Meerjaren Perspectief

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er voor de komende jaren als volgt uit:

Tabel: Financieel MeerjarenPerspectief

bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021
FMP vastgestelde programmabegroting 2017	0	0	0	0
Besluitvorming 2017 tot Voorjaarsnota	91	51	87	87
Voorjaarsnota 2017	-717	-1.134	-1.174	-1.174
FMP t/m Voorjaarsnota 2017	-626	-1.083	-1.087	-1.087
Kadernota 2018	784	872	157	-70
FMP t/m Kadernota 2018	158	-211	-930	-1.157
<i>waarvan structureel</i>	-896	-801	-841	-1.158
<i>waarvan incidenteel</i>	1.054	590	-89	1

Bijlagen

Griffiersnummer:	B57
Onderwerp:	Kadernota 2018
Datum B&W-vergadering	27 juni 2017
Datum raadsvergadering	6 en 13 juli 2017
Datum carrousel:	N.v.t.
Portefeuillehouder:	S. Fleuren
Ambtenaar:	G. Gruijters
Telefoonnummer:	14024
E-mailadres:	g.gruijters@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-17-56369
Documentnummer:	VB/Raad/17/00513

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

De Kadernota 2018 vast te stellen inclusief het dekkingsvoorstel.

1. Inleiding

De Kadernota is een hulpmiddel voor uw raad om tijdig invulling te geven aan uw kaderstellende rol voor het gemeentelijke beleid en de daarvoor beschikbaar te stellen middelen.

Wij hebben de Kadernota gebouwd op basis van de actuele ontwikkelingen, die nu bekend zijn. We hebben hierbij rekening gehouden met de richting die u heeft meegegeven tijdens de themabijeenkomst op 30 maart. De (Kahoot-)stellingen, die in die bijeenkomst besproken zijn, vindt u ook terug in de bijlagen van de Kadernota.

De cijfers in de Kadernota leiden tot structurele tekorten. Ter dekking hiervan hebben wij een dekkingsvoorstel opgesteld. Mocht u het met dit dekkingsvoorstel, of onderdelen hiervan, niet eens zijn, dan heeft u de mogelijkheid om te kiezen uit alternatieven.

Nieuw in deze Kadernota is daarom het overzicht van beïnvloedbare posten met toelichting. Op basis van dit overzicht stellen wij u in de gelegenheid om keuzes te maken voor de dekking van de structurele tekorten. U kunt in de toelichting tevens zien welke beïnvloedbare posten wij gekozen hebben bij het opstellen van ons dekkingsvoorstel. Deze hebben wij in het blauw weergegeven.

Overigens staan op deze lijst ook enkele posten die, als u daarvoor kiest, een nadelig effect hebben. In dat geval zal er extra dekking gevonden moet worden. Een voorbeeld hiervan is de bijdrage uit de reserve rekeningresultaten.

Ook is nieuw dat we deze Kadernota in twee raadsvergaderingen willen behandelen. Op 6 juli gaat het vooral om het maken van keuzes door uw raad. Op 13 juli stelt u de Kadernota 2018 definitief vast.

2. Beoogd effect

In de Kadernota stelt u de kaders en uitgangspunten vast voor de Programmabegroting 2018, inclusief de meerjarenraming 2019-2021. Voorwaarde hierbij is dat de begroting structureel sluitend is.

Daarom vragen wij u om nu al keuzes te maken uit het overzicht van beïnvloedbare posten.

3. Argumenten

Door besluitvorming over de Kadernota 2018 wordt uw raad in de gelegenheid gesteld invulling te geven aan haar kaderstellende rol met betrekking tot beleid en financiën.

4. Kanttekeningen

In de Kadernota zijn diverse uitbreidingen van de formatie opgenomen onder "Overhead". Dit is feitelijk niet allemaal overhead. We hebben dit uit praktische overwegingen gedaan, zodat de budgettaire gevolgen zichtbaar zijn. In de Programmabegroting 2018 zullen de uitbreidingen doorgerekend worden aan de desbetreffende programma's.

Tussen het vaststellen van de Kadernota en het opstellen van de begroting zullen er waarschijnlijk ontwikkelingen plaatsvinden, die de cijfers (kunnen) beïnvloeden. Wij zullen de begroting bouwen op basis van de laatste ontwikkelingen en nader toelichten als dit afwijkt van de vastgestelde Kadernota.

5. Financiële onderbouwing

Na verwerking van de mutaties uit deze Kadernota ziet het actuele FMP er als volgt uit:

Tabel: FMP 2018 - 2021 *Bedragen x € 1.000*

	2018	2019	2020	2021
FMP volgens Voorjaarsnota 2017 *)	-626	-1.083	-1.087	-1.087
Mutaties concept Kadernota 2018	784	872	157	-70
Actuele FMP	158	-211	-930	-1.157
<i>waarvan structureel</i>	-896	-801	-841	-1.158
<i>waarvan incidenteel</i>	1.054	590	-89	1

*) 2021 conform 2020

Wij benadrukken dat, als het gaat om het sluitend zijn van de begroting, het structurele saldo van belang is. Hiernaar kijkt ook de provincie in haar rol van toezichthouder. Concreet betekent dit dat de structurele lasten gedekt moeten zijn door structurele baten. Op deze wijze blijven incidentele mee- en tegenvallers buiten beschouwing.

In het kader van het provinciaal toezicht moet in eerste instantie het begrotingsjaar (2018) structureel sluitend zijn. Is dit niet het geval, dan dient het laatste jaar van de meerjarenraming (2021) structureel sluitend te zijn.

Om de structurele tekorten te dekken doen wij u het volgende dekkingsvoorstel:

Tabel: Dekkingsplan 2018 - 2021

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Taakveld omschrijving	Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Programma 1 Inwoner						
TV420	Onderwijshuisvesting	Adaptieve school, nieuwbouw schrappen		60	120	119
TV420	Onderwijshuisvesting	Adaptieve school, alleen onderwijsleerpakket en meubilair, investering van € 200.000		-7	-13	-13
Div.	Sociaal domein algemeen	Taakstelling sociaal domein				150
Totaal programma 1 Inwoner			0	53	107	256
Programma 2 Onze buurt						
TV210	Verkeer en vervoer	Verlaging budget electriciteitsverbruik openbare verlichting door energiebesparende maatregelen	25	25	25	25
TV210	Verkeer en vervoer	Verlaging budget verkeersmaterialen	10	10	10	10
Totaal programma 2 Onze buurt			35	35	35	35
Programma 3 Onze gemeente						
TV650	Arbeidsparticipatie	Verlaging budget meerwerk Participatiewet	50	50	50	50
TV650	Arbeidsparticipatie	Verlaging budget Huisvesting statushouders	50	50	50	50
TV830	Wonen en bouwen	Verhoging tarief bouwleges			50	100
Totaal programma 3 Onze gemeente			100	100	150	200
Ons Geld						
TV080	Overige baten en lasten	Stelpost onderuitputting	500	500	500	500
Totaal Ons geld			500	500	500	500
Overhead						
TV040	Overhead	Formatie Beleidsmedewerker Wmo schrappen	64	64	64	64
TV040	Overhead	Tijdelijke uitbreiding formatie Grondzaken schrappen	66	66	66	
TV040	Overhead	Formatie Beleidsmedewerker RO (ivm reg. samenwerking) 50% invullen	32,5	32,5	32,5	32,5
TV040	Overhead	Stelpost overhead (naar rato)	16,5	16,5	16,5	16,5
TV040	Overhead	Taakstelling Bedrijfsvoering	50	50	50	50
Totaal Overhead			229	229	229	163
TOTAAL			864	917	1.021	1.154
FMP in Kadernota, structureel deel			-896	-801	-841	-1.158
GENERAAL TOTAAL			-32	116	180	-4

Stelpost onderuitputting

In ons dekkingsvoorstel hebben wij een nieuwe post opgenomen: de stelpost onderuitputting. Aanleiding hiervoor is het feit dat wij bij het opstellen van de jaarstukken (achteraf) telkens een overschot hebben. Dit overschot heeft incidentele oorzaken, die vooraf vaak niet aan te wijzen zijn. Om hier in onze begroting toch al rekening mee te houden, stellen wij voor om een stelpost onderuitputting op te nemen. Vooralsnog zijn wij hierbij uitgegaan van een bedrag van € 500.000.

6. Communicatie

Wij stellen de Kadernota 2018 ook via een webversie beschikbaar via de website programmavan.bergendal.nl.

7. Aanpak/uitvoering

Wij nemen de kaders en uitgangspunten uit de vastgestelde Kadernota mee bij het opstellen van de Programmabegroting 2018-2021.

Burgemeester en wethouders van gemeente Berg en Dal

De secretaris,
E.W.J. van der Velde

De burgemeester,
mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

Kadernota 2018 inclusief overzicht van beïnvloedbare posten.

Bijlage ter inzage griffier

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 27 juni 2017.

b e s l u i t :

De Kadernota 2018 vast te stellen inclusief het dekkingsvoorstel.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 13 juli 2017.

De raadsgriffier,

J.A.M. van Workum

De voorzitter,

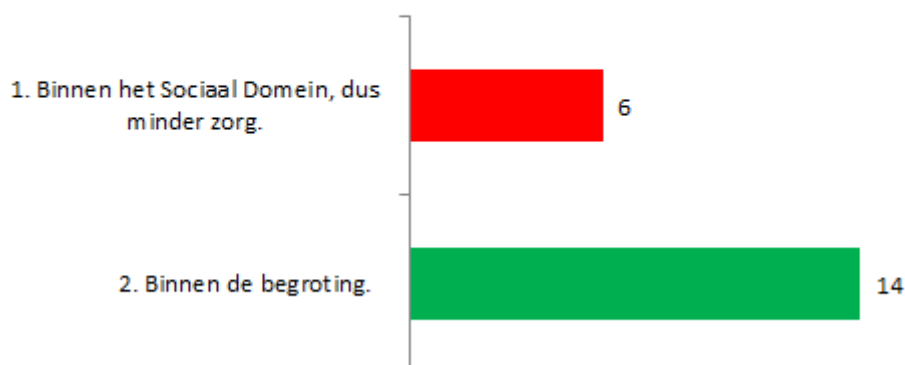
mr. M. Slinkman

Stellingen themabijeenkomst 30 maart 2017

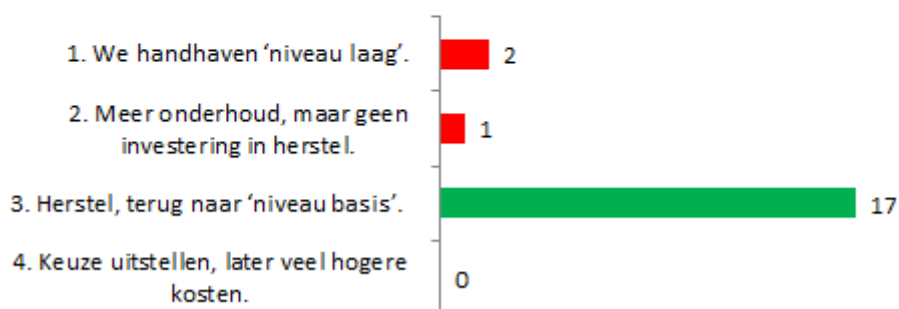
30 maart 2017 is een themabijeenkomst geweest waarin stellingen zijn gepresenteerd. De stellingen en de resultaten worden in deze bijlage weergegeven.

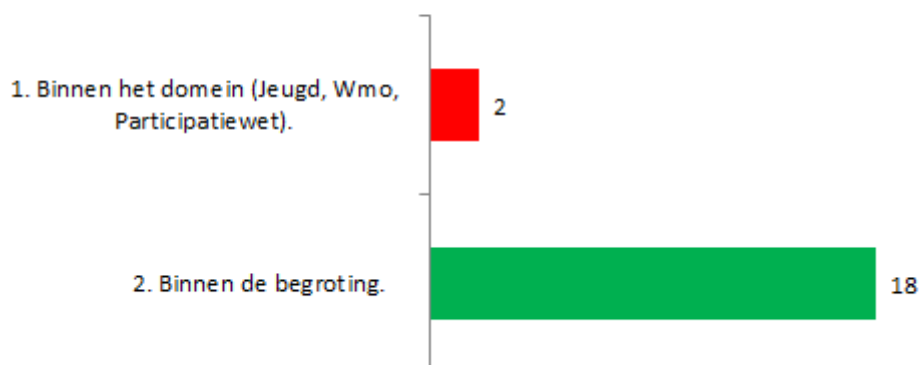
5. Hoe lossen we het tekort in het Sociaal Domein op?

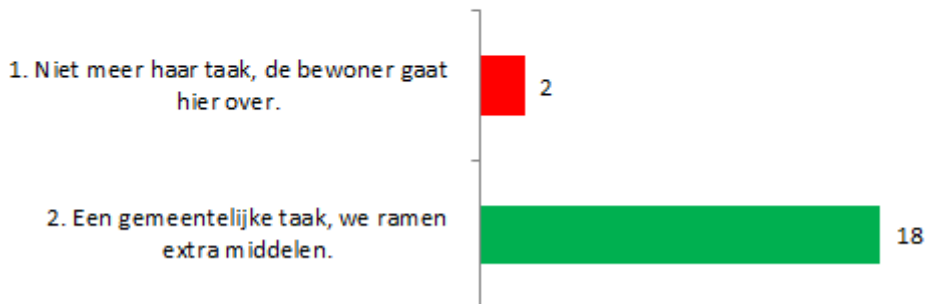
6. We kiezen voor het volgende onderhoudsniveau van de woonstraten:

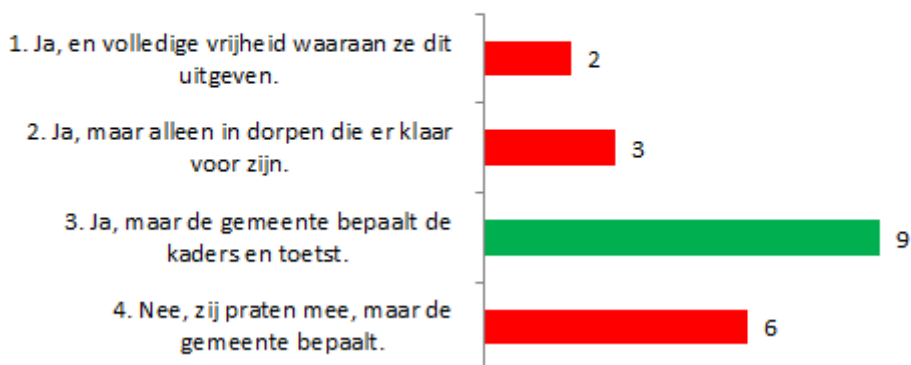
7. Het tekort op de Wsw wordt opgevangen:

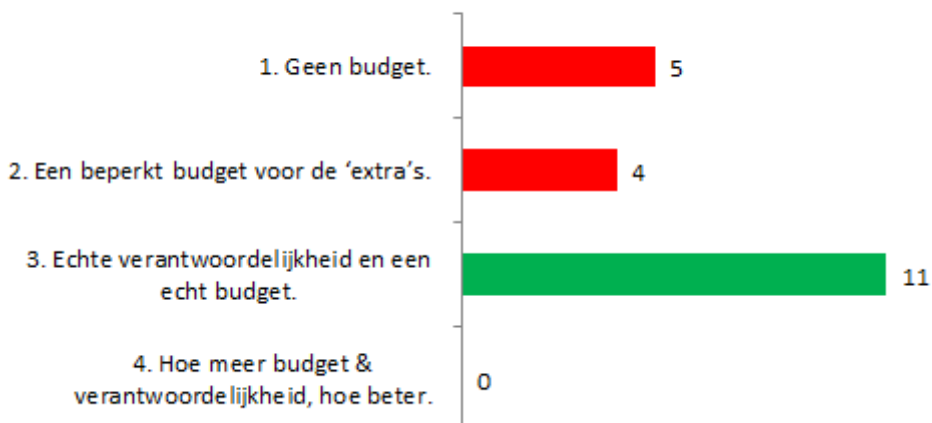
8. De gemeente vindt onkruidbestrijding voor en naast de woningen:

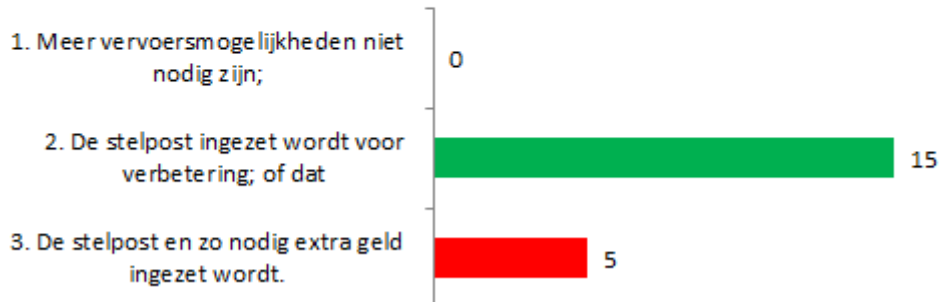
9. Krijgen dorpen/wijken een eigen budget om keuzes mee te maken?

10. Hoe groot moet dat budget zijn?

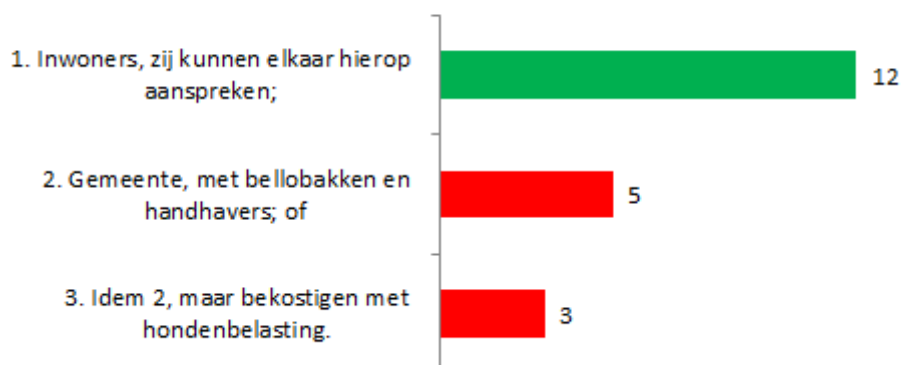
11. Ten aanzien van het doelgroepenvervoer naar inloopvoorzieningen stellen we dat:

12. Willen we extra investeren in preventie?

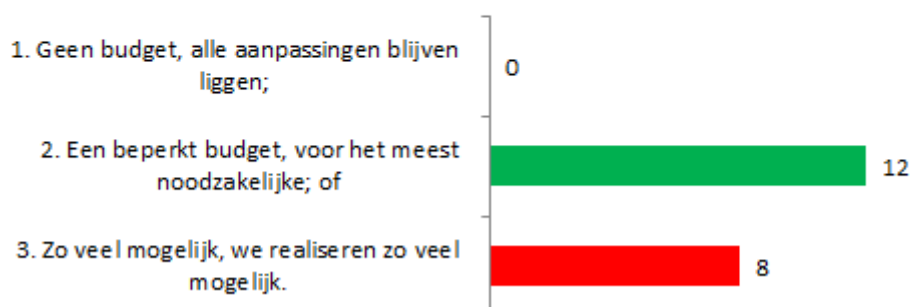
13. Overlast door hondenpoep moet worden opgelost door de:

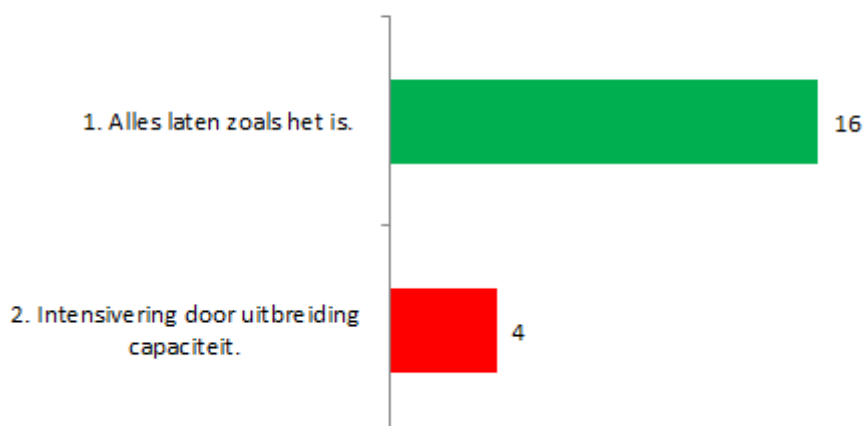
14. Wat doet de gemeente met deze provinciale wegen? De gemeente:

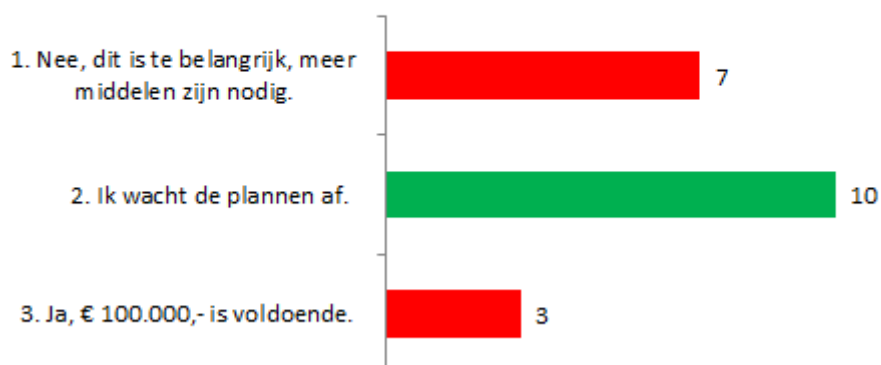
15. Voor de wensen uit de mobiliteitsvisie stelt de gemeente het volgende beschikbaar:

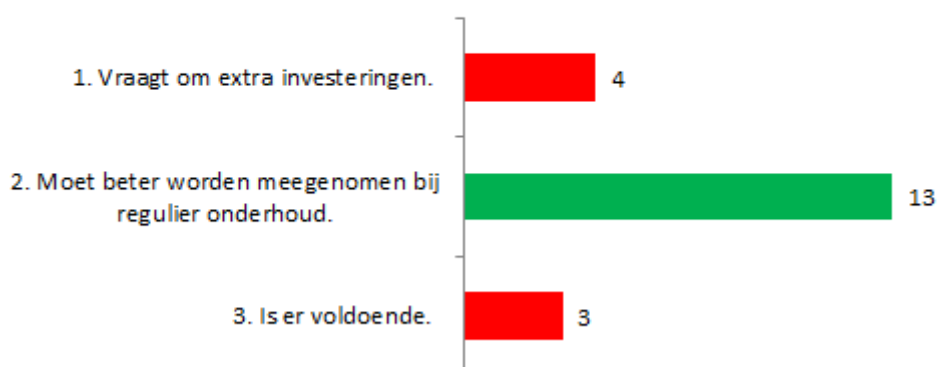
16. Wat willen we met handhaving?

17. Is € 100.000,- toereikend voor de verduurzaming van de gemeente?

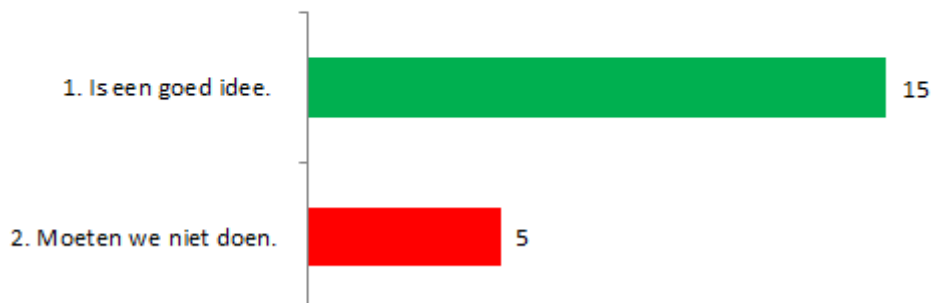
18. Aandacht voor de veiligheid voor het langzame verkeer:

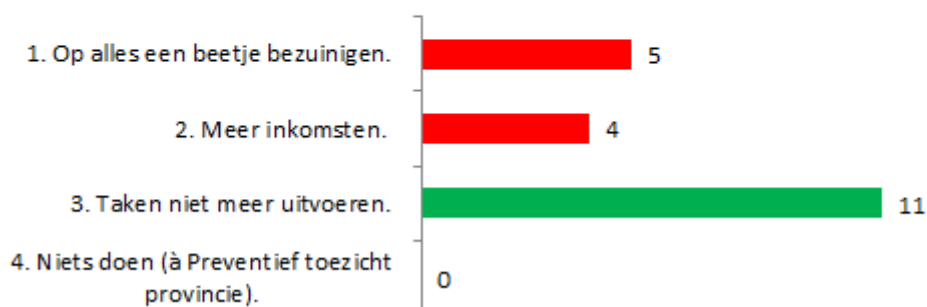
19. Is er in de gemeente voldoende aandacht voor de lokale ondernemers?

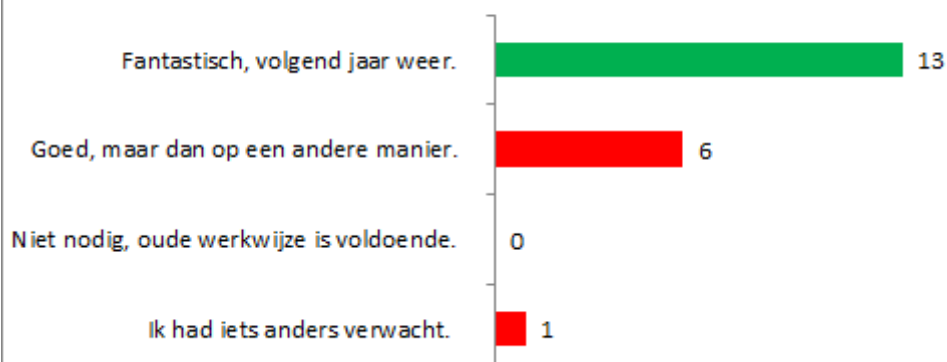
20. Een haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van zonne-energie velden in de gemeente:

21. Welke maatregelen vindt u het belangrijkste bij een begrotingstekort?

22. Wat vond u van deze themabijeenkomst?

MeerjarenInvesteringsPlan

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2018	KL2019	KL2020	KL2021
Materieel buitendienst										
Aanschaf materieel 2017		8	2017	194.000	-	194.000	13.580	28.710	28.321	27.931
Aanschaf materieel 2018		8	2018	202.000	-	202.000	-	14.140	29.894	29.083
Aanschaf materieel 2019		8	2019	159.500	-	159.500	-	-	11.165	22.964
Aanschaf materieel 2020		8	2020	39.000	-	39.000	-	-	-	2.730
Totaal Materieel				594.500	-	594.500	13.580	42.850	69.380	82.708
Programma 1: Inwoner										
Bouw adaptieve school		40	2018	3.000.000	-	3.000.000	-	60.000	120.399	119.260
Totaal programma 1: Inwoner				3.000.000	-	3.000.000	-	60.000	120.399	119.260
Programma 2: Onze buurt (wegen/openbaar groen/waterlossingen)										
Fietspad Heumensebaan-Rijlaan	Natuurcompensatie	25	2017	289.000	-	289.000	7.948	16.049	15.872	15.695
Aanleg tijdelijke opslag depot	Vorbereiding	25	2019	5.000	-	5.000	-	-	138	278
	Uitvoering	25	2021	267.000	-	267.000	-	-	-	-
Reconstructie De Pals	Vorbereiding	25	2017	66.000	-	66.000	1.815	3.665	3.625	3.584
	Uitvoering	25	2018	804.000	205.000	599.000	-	16.473	33.264	32.898
Reconstructie Ravelstraat	Vorbereiding	25	2018	15.000	-	15.000	-	413	833	824
	Uitvoering	25	2020	135.000	-	135.000	-	-	-	3.713
Reconstructie Bernhardlaan/Beatrixlaan	Uitvoering	25	2017	382.500	125.000	257.500	7.081	14.300	14.142	13.984
Verbreding Meenwijkselaan	Vorbereiding	25	2019	65.000	-	65.000	-	-	1.788	3.536
	Uitvoering	25	2021	585.000	170.000	415.000	-	-	-	-
Upgraden watergang Hulsbeek	Vorbereiding	25	2018	12.500	-	12.500	-	344	694	687
	Uitvoering	25	2019	112.500	-	112.500	-	-	3.094	6.248
Aanleg Groesbeek tpv retentievoorziening Mies	Uitvoering	25	2017	67.500	-	67.500	1.856	3.749	3.707	3.666

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2018	KL2019	KL2020	KL2021
Toeristische Opstap Punt (TOP)	Uitvoering	25	2018	150.000	-	150.000	-	4.125	8.330	8.238
Schoolroute Markt-Dries	Voorbereiding	25	2018	50.000	-	50.000	-	1.375	2.777	2.746
	Uitvoering	25	2020	900.000	-	900.000	-	-	-	24.750
Ontsluiting Nielingen	Voorbereiding	25	2017	50.000	-	50.000	1.375	2.777	2.746	2.715
Kruising Heerbaan-Koenenstraat(MadR)	Voorbereiding	25	2017	15.000	-	15.000	413	833	824	815
	Uitvoering	25	2018	150.000	-	150.000	-	4.125	8.330	8.238
Aanpassing winkelcentrum Beek	Uitvoering(aanvulling)	25	2018	415.000	-	415.000	-	11.413	23.046	22.792
Reconstructie Herwendaalseweg	Uitvoering	25	2017	1.100.000	500.000	600.000	16.500	33.320	32.953	32.585
Vervanging asfaltrijbanen binnen de bebouwde kom	Uitvoering	25	2018-2028	6.000.000	-	6.000.000	33.000	65.640	97.920	129.840
Reconstructie Nassastraat-Pr.W.Alexanderstraat Ooij	Uitvoering	25	2018	429.000	227.000	202.000	-	5.555	11.218	11.094
Mobiliteitsvisie	Uitvoering	0	2018	2.915.000	-	2.915.000	-	40.000	80.000	120.000
Totaal programma 2: Onze buurt (wegen/openbaar groen/waterlossingen)				14.980.000	1.227.000	13.753.000	69.988	224.156	345.301	448.926

Programma 2: Onze buurt (riolering)

Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2017	Uitvoering	15	2017	50.100	-	50.100	2.046	4.186	4.134	4.082
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2018	Uitvoering	15	2018	65.000	-	65.000	-	2.654	5.431	5.363
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2019	Uitvoering	15	2019	157.000	-	157.000	-	-	6.411	13.117
Aanleg regenwaterriool Ravelstraat	Uitvoering	50	2020	180.000	-	180.000	-	-	-	3.150
Rioolrenovatie(relining) Groesbeek Zuid	Uitvoering	50	2017	75.000	-	75.000	1.313	2.629	2.606	2.584
Verbetermaatregelen Groesbeek Noord	Voorbereiding	50	2018	16.000	-	16.000	-	280	561	556
	Uitvoering	50	2019	169.000	-	169.000	-	-	2.958	5.924
Afkoppelen terrein woonwagenkamp Nieuwe Drulseweg	Voorbereiding	50	2017	7.500	-	7.500	131	263	261	152
	Uitvoering	50	2017	75.000	-	75.000	1.313	2.629	2.606	2.584
Vergroten transportriool Breedeweg/Bruuk	Voorbereiding	50	2019	37.500	-	37.500	-	-	656	1.315
	Uitvoering	50	2020	337.500	-	337.500	-	-	-	5.906
Rioolvervanging Dennenstraat (Pals)	Uitvoering	50	2018	120.000	-	120.000	-	2.100	4.206	4.170
Vervanging en afkoppeling riolering Stekkenberg"boven"	Uitvoering	50	2017	660.000	320.000	340.000	5.950	11.918	11.815	11.712
Persleiding gemaal Andreaslaan	Uitvoering	50	2017	80.000	-	80.000	1.400	2.804	2.780	2.756
Aanpassing winkelcentrum Beek	Uitvoering(aanvulling)	50	2018	122.000	-	122.000	-	2.135	4.277	4.240
Regenwateroverlast centrum Groesbeek	Afvoerbuis Burg.Ottenhoffstr.	50	2019	75.000	-	75.000	-	-	1.313	2.629
Riolen Heer Zegerstraat-Kard.Gerardstraat	Koppelen	50	2017	15.000	-	15.000	263	526	521	517

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2018	KL2019	KL2020	KL2021
Aanpassen rioolgemaal Holthurnsche Hof	Uitvoering	15	2017	25.000	-	25.000	1.021	2.089	2.063	2.037
Vervanging riool Ravensberg Beek	Vorbereiding en uitvoering	50	2017	340.000	-	340.000	5.950	11.918	11.815	11.712
Vervanging riool Pr.Mauritsstraat	Vorbereiding en uitvoering	50	2017	290.000	-	290.000	5.075	10.166	10.078	9.990
Vervanging persleiding Morgenstraat	Vorbereiding en uitvoering	50	2017	45.000	-	45.000	788	1.577	1.564	1.550
Reconstructie Vissenbuurt Ooij	Vorbereiding	50	2017	60.000	-	60.000	1.050	2.103	2.085	2.067
Reconstructie Vissenbuurt Ooij	Uitvoering	50	2019	760.000	-	760.000	-	-	13.300	26.641
Reconstructie Merelstraat Beek	Vorbereiding	50	2017	17.000	-	17.000	298	596	591	586
Reconstructie Merelstraat Beek	Uitvoering	50	2018	165.000	60.000	105.000	-	1.838	3.681	3.649
Reconstructie Nassastraat, Pr.W.Alexanderstraat Ooij	Vorbereiding	50	2017	55.000	-	55.000	963	1.928	1.911	1.895
Reconstructie Nassastraat, Pr.W.Alexanderstraat Ooij	Uitvoering	50	2018	590.000	-	590.000	-	10.325	20.682	20.503
Vervanging riool Hobbemaweg	Vorbereiding en uitvoering	50	2018	55.000	-	55.000	-	963	1.928	1.911
Vervanging riool Esdoornstraat	Vorbereiding en uitvoering	50	2018	185.000	-	185.000	-	3.238	6.485	6.429
Vervanging riool Mooksestraat Groesbeek	Vorbereiding en uitvoering	50	2018	350.000	-	350.000	-	6.125	12.269	12.163
Totaal programma 2: Onze buurt (riolering)				5.178.600	380.000	4.798.600	27.561	84.990	138.988	171.890
Programma 2: Onze buurt (sportaccommodaties)										
Sportaccommodaties	Vervanging kleedkamers	40	2018	245.000	-	245.000	-	4.900	9.833	9.740
	Vervanging velden	20	2018	625.000	-	625.000	-	20.313	41.213	40.732
	Vervanging velden	20	2019	395.000	-	395.000	-	-	12.838	26.047
Tennisaccommodaties	Aanpassing/vervanging	20	2018	436.450	-	436.450	-	14.185	28.780	28.444
Totaal programma 2: Onze buurt (sportaccommodaties)				1.701.450	-	1.701.450	-	39.398	92.664	104.963

Specificatie Financieel MeerjarenPerspectief

Tabel: Financieel Meerjarenperspectief (FMP) t/m Kadernota 2018

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021
FMP vastgestelde Programmabegroting 2017	-	-	-	-
Besluitvorming 2017 tot Voorjaarsnota	91	51	87	87
Voorjaarsnota 2017	-717	-1.134	-1.174	-1.174
FMP t/m Voorjaarsnota 2017	-626	-1.083	-1.087	-1.087
Doelen & Resultaten				
Dorpsagenda eigen initiatief inwoners	pm	pm	pm	pm
Plan van aanpak preventie	pm	pm	pm	pm
Totaal doelen & resultaten	-	-	-	-
Beleidsontwikkelingen				
Uitbreiding en ondersteuning sociale teams	-354	-354	-354	-354
Diverse mutaties Sociaal domein	-78	-2	136	136
Adaptieve school	-	-60	-120	-119
Bijdrage Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	-18	-18	-18	-18
Wegbeheer Berg en Dal 2017-2021	-131	-164	-196	-228
Onkruidbestrijding op verhardingen	-50	-50	-50	-50
Bijdrage GGD	-22	-22	-22	-22
Vervanging AED's	-	-	-24	-
Uitvoering Mobiliteitsvisie	-	-40	-80	-120
Bestrijding hondenpoepoverlast	pm	pm	pm	pm
Kapitaallasten bijstelling MIP	-	-3	-7	-51
Verkiezingen Tweede Kamer	-	-	-	-50
Opbrengst ozb	70	70	70	70
Algemene uitkering	1.552	1.574	1.379	1.240
Stelpost access	-	300	400	400
Stelpost onvoorzien	1.000	-25	72	72
Inzet reserve Jeugd & Wmo	-156	696	-	-
Loonkostenontwikkeling	-330	-330	-330	-330
Formatie Privacy en informatievoorziening	-139	-139	-139	-139
Formatie Medewerker archief (soc.domein)	-51	-51	-51	-51
Formatie Adviseur bestuurscommunicatie	-84	-84	-84	-84
Uitbreiding formatie Grondzaken	-66	-66	-66	-
Formatie Beleidsmedewerker RO	-65	-65	-65	-65

Formatie Beleidsmedewerker Wmo	-64	-64	-64	-64
Formatie Junior medewerker verkeer	-58	-58	-58	-58
Formatie Junior medewerker beheer	-58	-58	-58	-58
Stelpost overhead	-100	-100	-100	-100
Sociaal intranet	-15	-15	-15	-15
Realisatie taakstelling kosten bedrijfsvoering	-	-	-	-
Kapitaallasten bijstelling MIP	-	-	-	-13
Afrondingsverschillen	1	-	1	1
Totaal beleidsontwikkelingen	784	872	157	-70
FMP t/m Kadernota 2018	158	-211	-930	-1.157
<i>waarvan structureel</i>	<i>-896</i>	<i>-801</i>	<i>-841</i>	<i>-1.158</i>
<i>waarvan incidenteel</i>	<i>1.054</i>	<i>590</i>	<i>-89</i>	<i>1</i>

Overzicht beïnvloedbare posten

Taakveld Code	Taakveld Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Beïnvloedbaar 2018	Beïnvloedbaar 2019	Beïnvloedbaar 2020	Beïnvloedbaar 2021
Totaal TV410	Openbaar basisonderwijs	-20.343	-20.343	-20.343	-20.343	-	-	-	-
Totaal TV420	Onderwijshuisvesting	-1.862.353	-1.907.651	-1.949.905	-1.948.905	-	53.000	107.000	107.000
Totaal TV430	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.228.911	-1.228.911	-1.228.911	-1.228.911	194.493	194.493	194.493	194.493
Totaal TV610	Samenkracht en burgerparticipatie	-1.322.605	-1.287.968	-1.285.013	-1.285.013	521.811	521.811	521.811	521.811
Totaal TV620	Wijkteams	-3.170.892	-3.070.892	-3.070.892	-3.070.892	90.000	90.000	90.000	90.000
Totaal TV630	Inkomensregelingen	-4.270.724	-4.270.724	-4.270.724	-4.270.724	175.000	175.000	175.000	175.000
Totaal TV640	Begeleide participatie	-4.883.119	-4.687.199	-4.473.255	-4.473.255	-	-	-	-
Totaal TV660	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.721.669	-1.764.669	-1.764.669	-1.764.669	-	-	-	-
Totaal TV671	Maatwerkdienstverlening 18+	-5.767.263	-5.767.676	-5.767.842	-5.767.842	266.896	266.896	266.896	266.896
Totaal TV672	Maatwerkdienstverlening 18-	-3.172.863	-3.148.934	-3.127.739	-3.127.739	-	-	-	-
Totaal TV681	Geëscaleerde zorg18+	-319.721	-319.721	-319.721	-319.721	-	-	-	-
Totaal TV682	Geëscaleerde zorg 18-	-3.455.445	-3.455.445	-3.455.445	-3.455.445	-	-	-	150.000
Totaal programma 1 Inwoner		-31.195.908	-30.930.133	-30.734.459	-30.733.459	1.248.200	1.301.200	1.355.200	1.505.200
Totaal TV030	Beheer overige gebouwen en gronden	-28.335	-28.335	-28.335	-28.335	-	-	-	-
Totaal TV110	Crisisbeheersing en brandweer	-2.066.426	-2.069.624	-2.073.784	-2.073.784	-	-	-	-
Totaal TV120	Openbare orde en veiligheid	-324.944	-325.023	-325.086	-325.086	-	-	-	-
Totaal TV210	Verkeer en vervoer	-4.181.491	-4.283.874	-4.365.511	-4.469.511	176.000	259.000	331.000	393.000
Totaal TV220	Parkeren	-88.952	-73.523	-73.634	-73.634	-	-	-	-
Totaal TV510	Sportbeleid en activering	-664.378	-660.062	-660.062	-660.062	479.000	479.000	479.000	479.000
Totaal TV520	Sportaccommodaties	-924.427	-954.339	-934.599	-946.599	-	39.398	92.663	140.000
Totaal TV530	Cult.presentatie,productie,participatie	-414.807	-416.017	-418.217	-418.217	110.975	110.975	110.975	241.185
Totaal TV550	Cultureel erfgoed	-156.064	-156.064	-156.064	-156.064	64.000	64.000	64.000	64.000
Totaal TV560	Media	-725.342	-672.842	-670.342	-670.342	-	100.000	100.000	100.000

Taakveld Code	Taakveld Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Beïnvloedbaar 2018	Beïnvloedbaar 2019	Beïnvloedbaar 2020	Beïnvloedbaar 2021
Totaal TV570	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.027.293	-2.016.643	-2.101.555	-2.101.555	-37.413	-37.413	-37.413	-37.413
Totaal TV710	Volksgezondheid	-1.188.169	-1.187.609	-1.211.609	-1.187.609	68.215	68.215	68.215	68.215
Totaal TV720	Riolering	981.074	963.145	975.750	975.750	-	-	-	-
Totaal TV730	Afval	934.575	930.955	937.153	937.153	-	-	-	-
Totaal TV740	Milieubeheer	-496.118	-496.118	-496.118	-496.118	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal TV750	Begraafplaatsen en crematoria	-73.789	-71.210	-69.286	-69.286	85.000	85.000	85.000	85.000
Totaal programma 2 Onze buurt		-11.444.886	-11.517.183	-11.671.299	-11.763.299	1.045.777	1.268.175	1.393.440	1.632.987
Totaal TV010	Bestuur	-1.288.070	-1.288.070	-1.288.070	-1.288.070	-	-	-	-
Totaal TV020	Burgerzaken	-9.622	-342.955	-227.134	-277.134	-	-	-	-
Totaal TV240	Economische havens en waterwegen	7.000	7.000	7.000	7.000	-	-	-	-
Totaal TV250	Openbaar vervoer	-52.069	-51.975	-51.883	-51.883	-	-	-	-
Totaal TV310	Economische ontwikkeling	-129.544	-129.475	-129.408	-129.408	130.000	130.000	130.000	130.000
Totaal TV320	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	-	-	-	-
Totaal TV330	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-16.708	-16.798	-16.872	-16.872	-	-	-	-
Totaal TV340	Economische promotie	-115.555	-105.148	-105.294	-105.294	383.500	383.500	383.500	383.500
Totaal TV540	Musea	-49.150	-49.150	-49.150	-49.150	49.000	49.000	49.000	49.000
Totaal TV650	Arbeidsparticipatie	-1.477.702	-1.515.351	-1.542.555	-1.542.555	363.207	363.207	363.207	363.207
Totaal TV810	Ruimtelijke ordening	-322.929	-302.929	-302.929	-302.929	-	-	-	-
Totaal TV820	Grondexploitatie (niet-bedrijventerein)	-35.803	-35.803	-35.803	-35.803	-	-	-	-
Totaal TV830	Wonen en bouwen	-895.904	-895.044	-894.184	-894.184	483.000	483.000	483.000	483.000
Totaal programma 3 Onze gemeente		-4.386.056	-4.725.698	-4.636.282	-4.686.282	1.408.707	1.408.707	1.408.707	1.408.707

Taakveld Code	Taakveld Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Beïnvloedbaar 2018	Beïnvloedbaar 2019	Beïnvloedbaar 2020	Beïnvloedbaar 2021
Totaal TV050	Treasury	1.004.647	1.045.130	1.056.535	1.056.535	-	-	-	-
Totaal TV061	OZB woningen	3.205.265	3.205.265	3.237.265	3.237.265	-	-	-	-
Totaal TV062	OZB niet-woningen	1.576.113	1.576.113	1.594.113	1.594.113	-	-	-	-
Totaal TV064	Belastingen overig	900	900	900	900	-	-	-	-
Totaal TV070	Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	50.084.186	48.541.224	48.370.147	48.231.147	-	-	-	-
Totaal TV080	Overige baten en lasten	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal TV098	Mutaties reserves	497.042	1.818.028	1.112.939	1.112.939	-628.000	-628.000	-628.000	-628.000
Totaal TV099	Resultaat rekening van baten en lasten	-157.945	211.417	930.675	1.157.675	-	-	-	-
Totaal programma IV Ons geld		55.985.208	56.173.077	56.077.574	56.165.574	-128.000	-128.000	-128.000	-128.000
Totaal TV040	Overhead	-8.958.358	-9.000.063	-9.035.534	-8.982.534	611.000	611.000	611.000	545.000
Totaal programma V Overhead		-8.958.358	-9.000.063	-9.035.534	-8.982.534	611.000	611.000	611.000	545.000
Eindtotaal		0	0	0	0	4.185.684	4.461.082	4.640.347	4.963.894

Saldo na Kadernota 2018 staat op taakveld TV099

Inleiding

In dit overzicht geven we een inzicht in de beïnvloedbare begrotingsposten. Achter elk bedrag hebben we de gevolgen opgenomen van het schrappen van dit bedrag.

De bedragen zijn gebaseerd op actuele ramingen. Bij diverse taakvelden hebben we een pm.-raming opgenomen. Pm.-raming betekent dat we nu niet kunnen inschatten wat het financieel gevolg van een eventuele bezuiniging is. Om dit te kunnen kwantificeren is extra onderzoek nodig.

De kadernota 2018 laat een structureel tekort zien. Burgemeester en wethouders hebben aan de hand van dit overzicht van beïnvloedbare posten een dekkingsvoorstel opgesteld.

Programma 1 Inwoner

Taakveld TV420 Onderwijshuisvesting

* € 107.000. In de kadernota wordt uitgegaan van nieuwbouw. Het college ziet als bezuinigingsmogelijkheid om bij goedkeuring van het ministerie de adaptieve school onder te brengen in bestaande onderwijshuisvesting binnen deze gemeente. Hierdoor hoeft geen uitgaaf te worden gedaan voor nieuwbouw, maar mogelijk worden er wel kosten gemaakt voor het geschikt maken van bestaande huisvesting. De uitgaaf van € 200.000 (jaarlijkse kapitaallasten € 13.000) voor aanschaf onderwijsleerpakket en meubilair zal dan wel moeten plaatsvinden.

Taakveld TV430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

* € 14.000 Leerlingverzuim in multiprobleemgezinnen. Leerplichtambtenaar heeft tijd om hierbij in actie te komen. Hulp voor het kind komt snel op gang. Vervalt bij bezuinigen.

* € pm. Subsidie Peuterspeelzalen. Bezuinigen betekent dat opvangorganisaties de ouderbijdrage moeten verhogen voor de ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. Ouders gaan daardoor minder of geen gebruik maken van peuteropvang. Mogelijk gevolg voor levensvatbaarheid peuteropvang in kleine dorpen, zoals Leuth en De Horst. Er ontstaat tweedeling: ouders die allebei werken betalen minder voor peuteropvang dan ouders waarvan maar 1 partner werkt. Het gemeentelijke en landelijke doel om elke peuter naar een voorschoolse voorziening te laten gaan wordt dan niet bereikt.

* € 86.000 Projectkosten onderwijs achterstandsbeleid: Voor- en vroegschoolse educatie en NT2-onderwijs. Aframen betekent verlaging aanbod en wachtlijsten voor de kinderen van deze doelgroep. Peuters die nu een achterstand hebben, beginnen dan de basisschool met een (taal)achterstand. De achterstand is waarschijnlijk zelfs toegenomen, omdat zij geen gericht ontwikkelingsprogramma hebben gehad. Basisschoolkinderen, die pas in Nederland zijn, leren niet snel de Nederlandse taal, zodat ze lang op achterstand blijven. De kans op een niet succesvolle schoolcarrière neemt hierdoor toe. Ook worden andere ontwikkelingssignalen van deze peuters niet vroegtijdig opgepakt, omdat ze niet in beeld zijn. Hierdoor toename van de kans dat later meer en duurdere hulp en zorg nodig is.

* € 63.000 Subsidie schoolmaatschappelijk werk voortgezet onderwijs. Bij aframing geen laagdrempelige hulp meer voor leerlingen voortgezet onderwijs en hun ouders. Vroegtijdig signaleren van problematieken op de scholen gebeurt niet. Sociale Teams zullen geconfronteerd worden met grote problematieken. Het betekent vaak dat dit zeer intensief is, veel tijd vergt van Sociaal Team en onnodig doorverwijzing naar zwaardere jeugdhulp.

* € 7.200 Subsidie aan scholen voor museabezoek, theaterbezoeken (de receptieve vorming). Bij aframing zullen scholen waarschijnlijk niet of nauwelijks dit soort bezoeken afleggen.

* € 24.293 Project School is Cool. Kinderen uit sociaal economische zwakkere gezinnen worden ondersteund bij de overstap van basisonderwijs naar een school voor voortgezet onderwijs. Preventieve werking. Consequentie van bezuinigen is dat er meer kinderen uitvallen van school en kinderen sneller in de jeugdhulp terecht komen. Per saldo duurder.

Taakveld TV610 Samenkracht en burgerparticipatie

- * € 40.000 Volledig budget eenmalige subsidies. Nodig om acute vragen/ideeën vanuit de samenleving (stichtingen/verenigingen) te ondersteunen.
- * € 1.500 Subsidie KVO. Bij intrekking kunnen activiteiten mogelijk niet meer worden uitgevoerd.
- * € 22.600 Subsidies buurtverenigingen. Bij intrekking kunnen activiteiten mogelijk niet meer worden uitgevoerd.
- * € 93.541 Opbouwwerk. De gemeente zet in op werken aan collectieve preventieve voorzieningen. Met de wens dat dit vanuit inwoners zelf ontstaat. Ook door met inwoners dorpsagenda's op te stellen. Hierin speelt opbouwwerk een cruciale rol. Bij bezuinigen valt deze flexibele schil weg. Op dit moment is het mogelijk om op meerdere locaties extra in te zetten. De afgelopen jaren heeft dit tot veel succes geleid. Zowel in Ooij als Breedeweg zijn mooie resultaten geboekt: inwoners geactiveerd en initiatieven ontstaan.
- * € 40.000 Budget inwonerinitiatieven. Financiële ondersteunen initiatieven van inwoners. Beleid is inwoners te stimuleren initiatief te nemen en hen daarbij te ondersteunen/faciliteren. Weg laten vallen staat haaks op ons beleid De hoogte van het budget maakt hoeveel wij per jaar kunnen ondersteunen. Het ene jaar wordt er meer gevraagd dan het andere jaar. Van het budget is jaarlijks € 4.000 nodig voor de realisatie van de dorpsagenda's.
- * € 5.750 Subsidie Maddogs/Dispel. Bij intrekking kunnen activiteiten mogelijk niet meer worden uitgevoerd.
- * € 11.000 Subsidie kinderactiviteiten. Bij intrekking kunnen activiteiten mogelijk niet meer worden uitgevoerd.
- * € 193.827 Budget Jongerenwerk. Preventief karakter. Uitvoering Forte Welzijn. Bezuinigen kan als gevolg hebben dat in de toekomst meer jongerenoverlast ontstaat en/of extra zorgkosten op ons afkomen.
- * € 101.690 Subsidie BvO (Ouderenbonden). Bij intrekking kunnen activiteiten niet meer worden uitgevoerd.
- * € pm. Subsidie preventie geestelijke gezondheid. Bij intrekking geen of minder kwaliteit en/of niet meer kunnen voldoen aan vragen en behoeften van onze inwoners
- * € 8.500 Geen uitgaaf voor Regiegroep en Wmo-adviesraad.
- * € 3.403 Geen subsidie onderhoud De Slenk.
- * € pm. Exploitatielasten overige dorps- en buurthuizen. Heroverwegen welk dorps- of buurthuis we in stand willen houden en hoeveel middelen we daarvoor willen inzetten.

Taakveld TV620 Wijkteams

- * € 70.000 Lokaal uitvoeringsplan Jeugd. Bij afschaling budget geen/minder inzet gestelde doelen en resultaten (alle kinderen krijgen gelijke kansen, ouders zijn de spil bij het opgroeien van het kind en worden ondersteund door hun netwerk als dat nodig is en er is een goede samenhangende infrastructuur ondersteuning voor jeugd en onderwijs). Minder specialistische zorg beschikbaar voor een kind dat dit nodig heeft.
- * € 20.000 Subsidie Forte Welzijn voor project homestart. Bij afschaling budget minder hulp en ondersteuning voor gezinnen met jonge kinderen.

Taakveld TV630 Inkomensregelingen

- * € pm. De uitgaaf voor zorgverzekering is € 285.000. Bij afschaling zal een groter beroep op bijzondere bijstand worden gedaan met stijging uitvoeringskosten tot gevolg. Dus kostentoeename aan de achterkant.
- * € 175.000 Doe Mee regeling en kindpakket. Bij afschaling lagere deelname van minima aan sport, cultuur, buurtactiviteiten. Problemen ouders met betalen bepaalde schoolkosten etc. Druist in tegen het uitgangspunt dat iedereen mee kan doen in Berg & Dal. Alternatief kan zijn om zonder betaalbewijs tot uitbetaling over te gaan en lagere bedragen te verstrekken.
- * € pm. Stoppen minimaregeling CAZ. Consequenties: 590 huishoudens moeten weer zelf de eigen bijdrage Wmo betalen. De kans is groot dat een deel van hen een aanvraag doet voor bijzondere bijstand voor de vergoeding van de eigen bijdrage, of zich anders aansluit bij de

Gemeentezorgverzekering. Via deze zorgverzekering krijgen ze de eigen bijdrage Wmo vergoed. Die aansluiting betekent meer aanvragen bijzondere bijstand en extra uitvoeringskosten. Uitvoeringskosten die nu bij het CAK niet betaald hoeven te worden * € pm. De gemeente Berg en Dal maakt de komende jaren aanspraak op de vangnetregeling. Eén van de ingezette instrumenten is de poortwachtersfunctie en fraudebestrijding (voorkomen en beperken onrechtmatig gebruik). Door daar geen inzet op te plegen kan de aanspraak op de vangnetregeling in gevaar komen. Dat bedrag is aanzienlijk hoger dan de bijdrage in de kosten van IBO.

Taakveld TV671 Maatwerkdienstverlening 18+

* € pm. Hulp bij het huishouden (Wmo): Vorm ondersteuning is een gemeentelijke keuze. Optie is HH omvormen naar een algemene voorziening. Doorrekening eind 2015 leek kostenbesparend. Gezien de inmiddels gedaalde uitgaven voor HH en de jurisprudentie die in twee jaar is ontstaan, zal opnieuw doorgerekend moeten worden of dit ook nu nog een kostenbesparing oplevert. Dit kan niet op korte termijn.

* € 55.000 Mantelzorgcompliment: (Deels) bezuinigen betekent: Geen mantelzorgcompliment meer uitreiken, vervallen van activiteiten. Steunpunt Mantelzorg Berg en Dal heeft geen budget om te ontwikkelen, te experimenteren. Vanuit de Wmo bestaat een wettelijke taak mantelzorgers te ondersteunen. Zij zijn maatschappelijk van grote waarde. Bezuinigen kan betekenen dat mantelzorgers 'omvallen' of hun zorg minder goed uit kunnen oefenen. Dat past in principe niet in de visie dat onze inwoners langer zelfstandig moeten kunnen blijven wonen en elkaar samen helpen.

* € 111.896 subsidie Forte Welzijn: Inzet professionele coördinator Steunpunt Mantelzorg B&D. Bezuinigen betekent geen of beperkter Steunpunt. Vanuit Wmo is er een wettelijke taak om mantelzorgers te ondersteunen. Mantelzorgers zorgen voor lagere individuele professionele zorg. In ons beleid willen we minder individuele zorg, maar juist preventief, collectief de zorg aanpakken. Mantelzorgers spelen hierin een cruciale rol. Hiermee komt het opgebouwde netwerk onder druk te staan en wordt de toekomst van Mantelzorg Berg en Dal onzeker.

* € 100.000 Lokale vervoersbehoefte, vooral m.b.t. inloopvoorzieningen in de dorpen. Dekking via stelpost sociaal domein (max. € 100.000)

[Sociaal Domein algemeen](#)

* € 150.000 in 2021. De budgetten voor Sociaal Domein, jeugd en Wmo hebben we op basis van de cijfers 2016, meicirculaire 2017, aantal aanvragen en info van de regio (ROB) geactualiseerd. Dit leidt tot aanpassing van de budgetten op diverse taakvelden (inclusief de mutatie voor uitbreiding en ondersteuning Sociale Teams). Deze nieuwe ramingen laten zien dat we nu ca. € 700.000 toelagen op de rijksuitkering. Met ander woorden onze uitgaven zijn ca. € 700.000 hoger dan de ontvangen rijksuitkering. Mogelijk kan dit tekort nog verder oplopen door toename van zorg. Op dit moment onderzoeken op welke wijze we de uitgaven kunnen terugdringen. Onderdeel hiervan is ook de evaluatie van de wijkteams. Eind 2017 is de verwachting dat hierover meer duidelijkheid is.

Voor 2019 kunnen we nog een beroep doen op de risicoreserve. Vanaf 2020 komt het tekort ten laste van de algemene middelen.

In het dekkingsvoorstel van het college is een taakstelling van € 150.000 in 2021 opgenomen.

Programma 2 Onze buurt

Taakveld TV210 Verkeer en vervoer

- * € 5.000 Verlaging budget transport voor onderhoud wegen met € 5.000 is mogelijk.
- * € 10.000 in 2019 en 2020 Verlaging budget rationeel wegbeheer is mogelijk vanwege schrappen studie fietspad 't Zwaantje-De Diepen. Is een gezamenlijk project met de gemeenten Gennep en Mook-Middelaar.
- * € 25.000 Verlaging budget elektriciteitsverbruik openbare verlichting als gevolg van invoering energiebesparende maatregelen.
- * € 5.000 Bij verlaging budget bevordering verkeersveiligheid met € 5.000 minder mogelijkheden aanpak schoolroutes + educatie.
- * € 10.000 Verlaging budget verkeersmaterialen. € 43.000 per jaar is voldoende.
- * € 131.000 in 2018 oplopend tot € 228.000 in 2021. In de kadernota wordt voorgesteld om het onderhoudsniveau van woonstraten op te waarderen naar "basis". De raad kan ook besluiten om dit onderhoudsniveau niet op te waarderen.
- * € 40.000 in 2019 oplopend tot € 120.000 in 2021. In de kadernota zijn bedragen opgenomen voor de uitvoering van de mobiliteitsvisie. De raad kan besluiten om geen plannen uit de mobiliteitsvisie te realiseren.

Taakveld TV510 Sportbeleid en activering

- * € 104.000 Combinatiefunctie. Naast het feit dat we dan dus ook rijksmiddelen kwijt zullen raken kunnen we ook minder inzetten op de sportstimulering. We zullen inwoners die niet genoeg bewegen minder goed kunnen bereiken en dus minder aan het bewegen krijgen. Bewegen is gezond, dus dit kan de gezondheid van onze inwoners negatief beïnvloeden.
- * € 3.000 Geen budget voor huldinging kampioenen
- * € 372.000 Geen subsidie sportverenigingen. Er zullen vrijwel zeker verenigingen ophouden te bestaan en er zal een minder (kwalitatief) sportaanbod ontstaan. De precieze consequenties zijn niet vooraf vast te stellen.

Taakveld TV520 Sportaccommodaties

- * € 39.398 in 2019, oplopend tot € 140.000 in 2021. Bij afschaffing van de subsidie zullen de meeste verenigingen de kosten van vervanging niet op kunnen brengen. Accommodaties zullen achteruitgaan en een deel zal op termijn verdwijnen. De verenigingen moeten al 20% van de kosten zelf betalen. Verenigingen hebben aangegeven dit al moeilijk te kunnen bekostigen. Een verlaging van de subsidie zal voor veel verenigingen al snel tot problemen leiden. De precieze consequenties zijn moeilijk in te schatten.

Taakveld TV530 Cult. presentatie, productie, participatie

- * € 10.000 huur t.b.v. muziekonderwijs.
- * € 100.975 Subsidie muziekonderwijs. We ondersteunen de scholen niet meer bij het geven van structurele muzieklessen aan 600 leerlingen. Het is dan aan de scholen zelf welk beleid zij voeren of de kinderen structureel professioneel muziekles krijgen.
- * € 114.260 Subsidie amateurkunst. Met deze subsidie ondersteunen we jaarlijks zo'n 30 amateurkunstverenigingen in onze gemeente: toneelverenigingen, muziekmanschappen, schutterijen en koren. De consequentie is dat de meeste verenigingen zullen stoppen. Dit betekent dat minder inwoners zich gebonden zullen voelen aan onze kerkdorpen, gemeenschapsgevoel ontbreekt en voorzieningen zullen verdwijnen.
- * € 4.850 St. Filmarchief Groesbeek: geen verdere aandacht voor behoud van historisch filmmateriaal van de hele gemeente en het openstellen voor alle inwoners in de gemeente via een website. Consequentie is dat filmmateriaal van historische feiten verloren gaat (bv. bezoek koningin Wilhelmina aan Groesbeek, bouw van het gemeentehuis, etc.). Ook geen subsidie aan kunstcommissie Millingen.
- * € 7.500. Geen subsidie Koningsdag meer verstrekken; activiteiten kunnen mogelijk niet meer worden uitgevoerd

* € 1.100. Geen subsidie St Nicolaas meer verstrekken; activiteiten kunnen mogelijk niet meer worden uitgevoerd

* € 2.500 Geen subsidie bevrijdingscomités meer verstrekken; activiteiten kunnen mogelijk niet meer worden uitgevoerd.

Taakveld TV550 Cultuureel erfgoed

* € 25.000 Budget erfgoedontwikkeling binnen de bebouwde kom schrappen. Gevolg is dat de lopende projecten (net opgestarte) gestaakt zullen gaan worden.

* € 25.000 Verlaging budget Monumenten, afhankelijk van cofinanciering budget verlagen. Verlaging budget strookt niet met huidige inzet om (in Millingen a/d Rijn) tot aanwijzing van panden tot gemeentelijk monument over te gaan.

* € 14.000 Subsidie Zuidmolen afschaffen, bekijken wat er conform de overeenkomst mogelijk is.

Taakveld TV560 Media

* € 100.000 Door fusie is al € 100.000 bezuinigd. Gekozen kan worden voor één centrale bibliotheek met servicepunten in deze gemeente of één bibliotheekvoorziening vanuit Nijmegen. Beide scenario's hebben invloed op de huurinkomsten van de verenigingsgebouwen. Hierdoor kan een beroep op de gemeente worden gedaan om bij te dragen in de exploitatietekorten. Consequenties zijn: Er is geen bibliotheekservicepunt of voorziening meer in onze gemeente of dienstverlening verder van huis in Nijmegen (tevredenheid inwoners vermindert), minder voorzieningen in de kernen (leefbaarheid vermindert), past niet in collegeprogramma (bibliotheek in de kernen behouden), voor leesbevordering bij de jeugd en de hulp aan laaggeletterden bij het lezen is geen aanbod binnen de gemeente.

Taakveld TV570 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

* € 60.587 Formatie Natuur en Landschap (1,67 FTE), verlagen naar 1,0 FTE. Gevolgen van het terugbrengen van de formatie natuur & landschap van 1,67 naar 1,00 fte:

Er is dan geen ruimte meer voor:

- Volgen van ontwikkelingen rond en adviseren over Deltaprogramma Rivieren/ Hoogwaterbeschermingsprogramma.
- Opstellen van regionaal en lokaal beleid klimaatadaptatie (verplicht in 2020).
- Volgen van ontwikkelingen rond en adviseren over N2000-gebied De Bruuk.
- Adviseren aan ODRN over de (wettelijke verplichte) natuurtoets bij aanvragen omgevingsvergunningen.
- Regelmatig overleg met Via Natura.

Er is dan minder ruimte voor:

- Meedenken en adviseren over ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen.
- Het uitvoeren van projecten uit het LOP.
- Regelmatig overleg met de landschapspartners.

* € 52.000 Gevolgen van het terugbrengen van het budget natuur & landschap van € 77.000 naar € 25.000 per jaar:

- Er is dan nauwelijks nog ruimte om projecten uit het LOP uit te voeren.
- Subsidies voor particuliere landschapsplannen en voor bloemrijke akkerranden moeten worden geschrapt. Bij het vaststellen van de begroting 2016 is een budget voor het Uitvoeringsprogramma LOP nog structureel verhoogd met € 25.000 per jaar.

* - € 150.000. Bestrijding hondenpoepoverlast.

Bij het opstellen van de kadernota zijn conform de thema-avond van de raad van 30 maart 2017 (zie ook bijlage in de kadernota over de Kahoot stelling en uitslag) ervan uitgegaan dat deze gemeente niets extra doet aan de bestrijding van hondenpoepoverlast. Mocht de raad besluiten daar extra in te investeren, dan kost dit € 150.000. Deze post is dus beïnvloedbaar, maar heeft een nadelig effect op het begrotingssaldo.

Taakveld TV710 Volksgezondheid

* € 8.000 Geen activiteiten meer t.b.v. alcoholmatiging. Beleid van de afgelopen jaren wordt te niet gedaan. Het blijft dan alleen bij mooie woorden en niet met daden, dat de gemeente het belangrijk vindt dat jongeren niet en volwassenen minder alcohol drinken.

Geen rapporten meer op dorpsniveau, alleen een gezondheidsrapport op gemeenteniveau.

* € 12.775. Als de subsidie wordt verlaagd zullen de organisaties minder AED's kunnen onderhouden en minder EHBO-cursussen kunnen geven. Gevolg minder AED's in de gemeente en minder inwoners met een EHBO-diploma.

* € 45.000. Bezuinigen op de maatwerkvoorzieningen (gezonde school en opvoedondersteuning) is kort termijn denken. Investeren in jeugdgezondheid levert juist op de lange termijn minder kosten op. In gezonde school investeren we al jaren en al onze scholen in het basis en voortgezet onderwijs doen hierin enthousiast mee. Investeren in gezonde jeugd is een investering voor de toekomst. Als je jongeren nu al bij brengt hoe ze gezond moeten leven, doen ze dat als volwassene ook. We zien dit ook terug in de gezondheidsmonitor. De leefstijl van de jongeren in Bergen Dal is erg verbeterd sinds we deelnemen aan gezonde school. Voor opvoedondersteuning geldt min of meer hetzelfde. Door ouders aan de voorkant te ondersteunen bij opvoedingsproblemen, voorkom je dat het later uit de hand loopt en zwaardere zorg nodig is.

* € 3.000 Gezondheidsmonitor. Geen rapporten meer op dorpsniveau, alleen een gezondheidsrapport op gemeenteniveau.

Taakveld TV740 Milieubeheer

* € 100.000 voor duurzaamheid. Dit bedrag staat nog op de stelpost nieuw beleid.

Het grootste gedeelte (circa € 75.000) van dit bedrag is bedoeld voor formatie. Zonder dit budget komen projecten zoals genoemd in de energievisie (Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020) te vervallen. Als dit niet doorgaat, dan moeten de ambities op het gebied van duurzaamheid naar beneden worden bijgesteld.

* € pm. De ODRN voert voor de gemeente milieutaken en bouwtaken uit. We gaan in gesprek met ODRN over afname van producten. De beïnvloedbare post is opgenomen onder het taakveld TV830 Wonen en bouwen.

Taakveld TV750 Begraafplaatsen en crematoria

* € 85.000 Kostendekkendheid van 100% betekent extra opbrengst van ca. € 85.000 (op basis van begroting 2017). Onze tarieven zijn conform de tarieven van de parochies vastgesteld. Het dekkingspercentage bedraagt nu ca. 35%.

Programma 3 Onze gemeente

Taakveld TV310 Economische ontwikkeling

* € 30.000 Minder formatie EZ inzetten, van 1 fte naar 0,5 fte.

Door terug te gaan naar 0,5 FTE is er geen ruimte meer om beleid op te stellen, projecten uit te voeren en regionaal grip te houden. De medewerker EZ zal slechts fungeren als aanspreekpunt voor de ondernemers en zal zich daarnaast bezighouden met de verkoop van kavels.

* € 100.000 Schrappen werkbudget EZ

De raad heeft besloten om € 200.000 van het budget voor meerwerk Participatiewet anders in te zetten. Te weten € 100.000 voor economische ontwikkeling en € 100.000 voor toerisme. Op 3 maart 2017 heeft de raad de Economische visie vastgesteld. In deze visie is de ambitie geformuleerd om een meer vitale en duurzame economie te creëren, met levendige kernen en een dynamisch buitengebied binnen een kwalitatief zeer aantrekkelijke omgeving. Daarnaast zijn vier hoofdoelen geformuleerd: stimuleren werkgelegenheid, vergroten concurrentiekracht bedrijven, verhogen bestedingen en behoud voorzieningen. Om de ambitie en doelen te behalen is een agenda uitgewerkt. Voor uitvoering van deze agenda is door de raad een jaarlijks werkbudget van € 100.000 beschikbaar gesteld. Door dit werkbudget te schrappen is het grotendeels niet mogelijk de agenda uit te voeren en de ambitie en doelen te halen.

Zie ook de voorgestelde bezuiniging op taakveld TV650 Arbeidsparticipatie.

Taakveld TV340 Economische promotie

* € 25.000 Verlaging formatie Taakveld Toerisme. Dit heeft ook gevolgen voor de overige uitgaven op toerisme. In z'n algemeenheid: toerisme is een van de belangrijke economische pijlers. Een toeristische impuls betekent een economische impuls; meer toeristen die geld besteden in verblijfsaccommodaties, in restaurants, in onze winkels, in musea etcetera. Dit is goed voor de werkgelegenheid, met name levert dit laaggeschoolde banen op en voor deze groep is in de regel weinig werk beschikbaar.

Vermindering functie-uren beleidsmedewerker recreatie en toerisme (nu 26 uur p wk) betekent minder capaciteit:

- Voor contacten met ondernemers over plannen en vragen
- Voor afhandeling toeristische subsidies
- Voor uitvoering van plannen en projecten zoals genoemd in de Kadernota Toerisme van trots naar topbestemming.

* € 100.000 Verlaging budget nieuw beleid toerisme (nu € 100.000). Dit budget is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan de plannen die genoemd staan in de Kadernota Toerisme van trots naar topbestemming. Binnen de bestaande budgetten is geen ruimte om deze plannen uit te voeren. Denk bijvoorbeeld aan een communicatie- en promotiecampagne waarmee we onze gemeente kunnen profileren, het benutten van de kansen van zorgtoerisme, het verbeteren van de routestructuren (zoals wandelen).

* € 27.000 Jaarlijkse bijdrage aan STER; een vermindering hiervan betekent dat de STER minder capaciteit heeft voor productontwikkeling (bv Giro di Berg en Dal), lokale promotie (bv evenementenkalender), belangenbehartiger sector, gesprekspartner gemeente en coördinerende functie Groesbeek Museumlandschap.

* € 46.000 Jaarlijkse bijdrage aan RBT KAN. RBT KAN regelt voor onze gemeente de regionale en (internationale) promotie waaronder de lokale VVV functie (gastheerschap). Zij bereiken hiermee veel potentiële bezoekers. Vermindering van dit budget betekent dat de gemeente niet meer wordt meegenomen in regionale promotie (Rijk van Nijmegen), provinciale promotie (Gelderland levert je mooie streken) maar ook heeft de gemeente dan niet een regionale aansluiting met de andere gemeenten op bestuurlijk niveau.

* € 61.500 Vermindering budget toeristische subsidies. De subsidie is bedoeld voor activiteiten die bijdragen aan de promotie van onze gemeente en die bezoekers aantrekken waar onze lokale ondernemers van profiteren. Denk bijvoorbeeld aan Historisch vervoer Millingen aan de Rijn, Verhalen van de Ooij, Streekgala en Fiets4daagse et cetera.

* € 124.000 Verhogen toeristenbelasting met 50%, zie ook <http://www.cijfernieuws.nl/toeristentax/gelderland/belasting-2015/>

Berg en Dal zit op dit moment ver onder het Gelders gemiddelde. Onderzoek naar de opgaaf van het aantal overnachtingen en naar het tarief dat door de toeristische locaties wordt doorgegeven.

Taakveld TV540 Musea

* € 49.000 Wanneer wij de subsidie stoppen zullen de musea zelf meer geld van derden moeten binnenhalen. Voor veel subsidiegevers is een voorwaarde dat de lokale overheid ook een bijdrage levert. Dit betekent voor de musea dat zij binnen een paar jaar ophouden te bestaan. Dit betekent een verlies van kennis van de tweede wereldoorlog, de frontlinie zoals die in onze gemeente heeft plaatsgevonden en het niet meer open kunnen stellen van het park Orientalis met de vele rijksmonumenten. Dit betekent bovendien dat er minder toeristen naar onze gemeente komen. Daarnaast kunnen basisschoolleerlingen niet meer gratis kennismaken met onze eigen oorlogsgeschiedenis en kunst en cultuur in onze musea. Er is bij amendement in november 2016 besloten om de musea hiervoor meer subsidie te verlenen, zodat alle scholen in de nieuwe gemeente naar de musea kunnen gaan.

Taakveld TV650 Arbeidsparticipatie

* € 83.000 Geen inhuur uitvoering Tegenprestatie naar Vermogen. Dit betekent wel dat we geen invulling hieraan meer geven. Het enige wat we nog doen is dat Forte probeert kandidaten te bemiddelen naar vrijwilligerswerk. Wie dan aanmeldt en/of de monitoring doet is dan wel de vraag. Juist op dit moment komen medewerkers van de gemeente Nijmegen en Wijchen en Beuningen kijken waarom wij zo succesvol zijn met de uitstroom. Eén van de redenen is dat wij het juist aan de achterkant (participatiecoaches) hebben ingeregeld. Als dit wegvalt hebben we het bestand niet meer in beeld en is de kans aanwezig dat we een toename krijgen van bijstandsgerechtigden die langer in de uitkering blijven dan gewenst. Ook past het niet in de ambitie van: Iedereen doet mee. Niet meer uitvoeren van de tegenprestatie naar Vermogen (wetgeving). Daarnaast loopt de gemeente de kans op een boete of aanwijzing van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mevrouw Klijnsma.

* € 23.407 Geen subsidie Forte Welzijn voor uitvoering Tegenprestatie naar vermogen. Dit betekent wel dat moeilijk bemiddelbare kandidaten moeten worden opgepakt door de participatiecoaches. Er zou hier dan uitbreiding op moeten komen. Of we doen niets meer aan de invulling van de tegenprestatie naar Vermogen. Dat is een keuze.

* € 206.800. [Meerwerk participatiewet. Met dit budget kunnen de succesvolle projecten "Berg en Dal werkt" volledig worden gecontinueerd. Gehele bezuiniging op deze post leidt ertoe dat de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt niet meer meedoen. Uiteindelijk zullen de kosten in de toekomst hoger zijn dan nu omdat zij vereenzamen, meer medische zorg nodig hebben en een beroep op Wmo gelden gaan doen. Het college stelt voor om € 50.000 in te boeken. Hierdoor kunnen we de huidige projecten voor de locaties Millingen en Groesbeek continueren.](#)

* € 50.000. [Huisvesting statushouders. Geen budget meer als er weer meer statushouders gehuisvest moet worden.](#)

Taakveld TV830 Wonen en bouwen

* € 200.000. De ODRN voert voor de gemeente milieutaken en bouwtaken uit. We gaan in gesprek met ODRN over afname van producten. Dit zal dan resulteren in een werkprogramma voor 2018 waarin minder producten worden afgenomen. Het is op dit moment nog niet aan te geven op welke onderdelen er minder productie kan worden afgenomen. Het bedrag van € 200.000 is gebaseerd op de bijdrage van de ODRN in 2017 (op basis van het werkplan 2017) ten opzichte van de geraamde bijdrage van de gemeente Berg en Dal in de begroting 2018 van de ODRN. In afwachting op de gesprekken met de ODRN is deze post niet opgenomen in het dekkingsvoorstel van het college.

* € 283.000 De tarieven bouwleges kunnen nog worden verhoogd tot een kostendekkend tarief. Dit levert maximaal € 283.000 extra op. In het dekkingsvoorstel van het college is € 50.000 ingeboekt voor 2020 en € 100.000 voor 2021.
In de begroting 2017 is het dekkingspercentage berekend op 57%. Een verhoging van de leges met € 50.000 betekent een stijging van het dekkingspercentage met ongeveer 8%.

Programma 4 Ons geld

Taakveld TV061 OZB woningen en Taakveld TV062 OZB niet-woningen

* € pm. De niet benutte belastingcapaciteit bedraagt op basis van de begroting 2017 € 3.119.000. 1% Verhoging OZB tarief betekent ongeveer een extra opbrengst van € 50.000.

Taakveld TV080 Overige baten en lasten

* € pm. De post onvoorzien is beïnvloedbaar en is in de Kadernota verlaagd naar jaarlijks € 25.000.

* € 500.000. In het dekkingsvoorstel van het college is een stelpost onderuitputting van € 500.000 opgenomen. Dit is gedaan op basis van de positieve rekeningoverschotten in de afgelopen jaren.

Taakveld TV098 Mutaties reserves

* - € 628.000 De reserve rekeningresultaten is structureel ingezet. De jaarlijkse bate bedraagt afgerond € 628.000. Dit is niet verplicht en daarom is de post beïnvloedbaar.

Programma 5 Overhead

* € 50.000 Op de overheadkosten is een taakstellende bezuiniging van € 50.000 te realiseren. Deze is meegenomen in het dekkingsvoorstel van het college.

* € 546.000 De formatie-uitbreiding die niet het gevolg is van wettelijke verplichtingen, is beïnvloedbaar. Het niet toekennen van formatie heeft wel nadelige gevolgen voor onze dienstverlening. De stelpost overhead is naar rato meegenomen als beïnvloedbare post. In het collegevoorstel is € 180.000 ingeboekt als besparing.

Op dit moment loopt er nog een onderzoek naar onze formatie (Benchmark). Het resultaat hiervan is nog niet bekend.

* € 15.000 Sociaal intranet is wel wenselijk, maar niet verplicht en daardoor een beïnvloedbare post.

MIP (Meerjaren InvesteringsPlan)

De investeringen van het MIP zijn in principe beïnvloedbaar. Deze zijn niet opgenomen in het overzicht van beïnvloedbare posten.

Toelichting financiële begrippen

Algemene uitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk, waarvan de gemeente zelf mag bepalen waar dit geld aan uitgegeven wordt. Iedere gemeente krijgt een bepaald bedrag, het geld komt uit het gemeentefonds.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en uitgaven van het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontvangen of betaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend en niet
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van de BTW die zij betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het BTW-Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een toekomstig jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen niet specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvermogen, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarpot die het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	De manier waarop de gemeente haar ruimtelijke doelstellingen wil bereiken. De volgende onderwerpen horen hierbij: volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringsplan zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen één keer in de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals verbeteringen voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, riolering, gebouwen, stoplichten, lantaarnpalen, openbaar groen, speeltuinen, apparaten en machines die bezit zijn van de gemeente.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Programma	Een programma is een verzameling van onderwerpen met een bepaald thema. Berg en Dal kent 5 programma's: 1. Inwoner, 2. Onze buurt, 3. Onze gemeente, 4. Ons geld en 5. Overhead. In een programma staan beschreven: doelen, verwacht resultaat, de activiteiten
Retributie	Een belasting betalen aan de gemeente voor een dienst die zij voor inwoners uitvoeren. Bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.
Risico's en weerstandsvermogen	Risico: de kans op een financiële tegenslag. Weerstandsvermogen: de mate waarin de gemeente onverwachte kosten op kan vangen. Zonder dat dit gevolgen heeft voor de taken van de gemeente.
Structureel geld	Geld dat bestemd is voor meerdere jaren.
Subsidieplafond	Overzicht van het maximale bedrag aan subsidie dat het College kan geven.